Børns oplevelser af vold i hjemmet i Københavns Kommune

LG Insight

Indholdsfortegnelse

Indledning ... 2

Undersøgelsens fokus, formål og metode ... 3

Undersøgelsens hovedresultater ... 4

Anbefalinger til en styrket indsats ... 11

Del 1: Børnenes oplevelser af vold i hjemmet ... 13

- **Afgrænsninger og begreber** ... 13
- **Datagrundlaget** ... 14
- **Undersøgelsesgrundlagets fordeling på alder, køn, herkomst og forældres beskæftigelsesstatus** ... 15
- **Oplever at kunne få hjælp ved problemer i hjemmet** ... 15
- **Konfliktløsning** ... 16
- **Børn, som trues af voksne i hjemmet** ... 18
- **Oplevet fysisk vold i hjemmet** ... 19
- **Typer af vold** ... 20
- **Rusmidler og vold** ... 21
- **Hvordan påvirkede hændelsen konkret barnet?** ... 21
- **Vold udøvet mod andre i hjemmet (passiv vold)** ... 23
- **Hvilke handlemuligheder ser børnene?** ... 24
- **Karakteristiske sammenhænge** ... 25

Del 2: Skolernes håndtering af sager om vold mod børn ... 29

- **Indledning** ... 29
- **Skolernes kendskab til børns oplever af vold i hjemmet** ... 29
- **Skolernes holdninger til begrebet vold** ... 30
- **Fysisk afstraffelse er stadig udbredt i nogle opdragelseskulturer** ... 32
- **Forhold, som har betydning for skolernes reaktioner på vold** ... 34
- **Skolernes reaktioner på vold i hjemmet** ... 37
- **Fritidsklubber/ungdomsklubber** ... 41
- **Underretning og samarbejde med de sociale myndigheder** ... 41

Del 3: Ekspertvurderinger og anbefalinger ... 43

- **Indledning** ... 43
- **Former for vold og voldens skadevirkninger** ... 43
- **Voldens omfang** ... 44
- **Udøvere af vold og voldens ofre** ... 45
- **Lovgivning – "Barnets reform"** ... 46
- **Anbefalinger til en styrket indsats mod vold over for børn** ... 47

Bilag ... 51

Indledning

De fleste børn og unge i Københavns Kommune lever i et trygt hjemmemiljø. En gruppe børn og unge har dog ikke samme optimale opvækstvilkår, men vokser op i hjem, hvor vold er udbredt – enten mod barnet selv eller mod andre i familien.

Børne- og Ungdomsudvalget i Københavns Kommune har ønsket en undersøgelse af børns oplevelser af vold i hjemmet. Undersøgelsen afdækker både omfanget af vold i hjemmet, voldens alvorsgrader (hyppighed og hårdhed) samt børnenes umiddelbare reaktioner på volden. Endelig afdækkes skolernes reaktioner på vold mod børn – dvs. hvordan håndterer skolerne sager om vold og hjælper børn udsat for vold?

Det har politisk været en målsætning at styrke indsatsen for børn udsat for vold i hjemmet i Københavns Kommune. En lang række eksperter med stor faglig ekspertise har været inddraget i undersøgelsen. Det drejer sig om psykologer, pædagoger, forskere m.m. i Københavns Kommune og andre kommuner, organisationer (Børns Vilkår, Børnerådet) m.m. De har på forskellig vis givet deres anvisninger til en styrket indsats, som præsenteres i denne rapport som en række anbefalinger.

Undersøgelsen sætter alene fokus på den fysiske vold – oplevet af børn i hjemmet. Afgrænsningen er begrundet i metodiske hensyn og er ikke et udtryk for, at f.eks. den psykiske vold er mindre alvorlig. Der er i forskningslitteraturen udbredt enighed om, at både psykisk og fysisk vold er skadelig for børns trivsel.

I Danmark er det da heller ikke tilladt for forældre at slå deres børn. Forældres revselsesret blev formelt afskaffet i 1997. Lov om forældremyndighed og samvær siger således, at barnet skal behandles med respekt for sin person og ikke må udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling. Alligevel er der fortsat børn, som oplever at blive udsat for fysisk vold fra deres forældre.

Nærværende undersøgelse afdækker omfanget og karakteren af vold i børnenes hjemmemiljø, og der er i undersøgelsen fokus på både vold – og trusler om vold – mod barnet selv og vold mod andre i familien (f.eks. moderen).

Mange børn og unge lever i voldelige miljøer, hvor volden i hjemmet kun er en del af problemet. Børn, som vokser op med vold, vil oftest også selv reagere voldeligt og acceptere vold som løsningsmiddel. I denne undersøgelse afdækkes alene volden i hjemmet, men undersøgelsen viser også, at der kan være tætte sammenhænge mellem vold i hjemmet, vold på gaden, i boligområdet og i skolen.

LG Insight har gennemført undersøgelsen i perioden august-oktober 2009. Der har været gennemført en spørgeskemaundersøgelse, hvor knap 2800 børn i alderen 11-16 år har deltaget. Derudover er der gennemført en lang række personlige interview og fokusgruppemøder med fagfolk med tætte relationer til børn/unge i Københavns Kommune og/eller med stor viden om vold mod børn i hjemmet. Det drejer sig om lærere, pædagoger, psykologer, socialrådgivere, sundhedsplejerske og lign.

LG Insight

Undersøgelsens fokus, formål og metode

Definition af vold

Vold mod børn kan have mange forskellige udtryksformer. Denne undersøgelse tager i sin definition af vold udgangspunkt i Servicestyrelsens definition heraf:

Vold kan defineres som enhver bevidst handling eller trussel rettet mod en anden person, som er egnet til at krænke personens integritet eller skræmmer, smerter eller skader personen (Servicestyrelsen).

Vold har således mange former og alvorsgrader. I denne undersøgelse sættes alene fokus på den fysiske vold – oplevet af børn i hjemmet.

Undersøgelsen har haft til formål at afdække:

1. Omfanget og karakteren af børns oplevelser af vold i hjemmet
2. Hvordan håndterer lærere, pædagoger og sundhedsplejerske m.m. sager, hvor børn oplever vold i hjemmet?
3. Anbefalinger til en styrket indsats for børn udsat for vold i hjemmet.

Undersøgelsen bygger på følgende metoder:

Spørgeskemaundersøgelse: Der er gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt 3059 børn/unge på 5.-9. klassetrin i Københavns Kommune. Spørgeskemaet henvender sig således til børn i aldersgruppen 11-16 år.

Personlige interview og fokusgruppemøder: Der er gennemført 25 personlige interview og fokusgruppemøder med ansatte på 11 skoler i Københavns Kommune. I alt har 75 fagfolk/eksperter været inddraget i undersøgelsen.

Materiale/litteraturstudie: Der har i undersøgelsen været inddraget forskningslitteratur, retningslinjer og metodemanualer, som fortolker regelgrundlag og giver fagfolk anvisninger på god praksis og nyttige metoder m.m. Materialet har dannet grundlag for LG Insights metodevalg, analyser og udformning af anbefalinger.

Undersøgelsens meget følsomme karakter har betydet, at valg af metode og udformning af spørgeskema har skullet balancere mellem etiske hensyn, faglige ambitioner og børnenes meget forskellige modenhedsmæssige forudsætninger. Den korte undersøgelsesperiode (6 uger inklusive rapportudarbejdelse) har ligeledes sat snævre rammer for valget af undersøgelsens temaer, metodevalg og rapportform.

Indledningsvis præsenteres alene centrale resultater, konklusioner og anbefalinger. I første del præsenteres resultater af spørgeskemaundersøgelsen (omfanget af vold mod børn). I anden del analyseres skolernes håndtering af vold mod børn, mens tredje del har vægt på anbefalinger til en styrket indsats. Uddybende metodebeskrivelser og dækkende dokumentation er fremstillet i bilag.

Undersøgelsens hovedresultater

Børnenes oplevelser af vold i hjemmet

Mange børn i Københavns Kommune oplever vold i hjemmet

Undersøgelsen viser, at mange børn/unge i alderen 11-16 år i Københavns Kommune har oplevet vold i familien:

- 19 pct. af børnene har selv været udsat for vold
    - heraf har 14 pct. oplevet volden i år
- 17 pct. har oplevet, at andre i familien udsættes for vold
    - heraf har 12 pct. oplevet volden mod andre i år
- 15 pct. har oplevet trusler om vold mod dem selv
    - heraf har 12 pct. oplevet truslerne i år

Der er et stort sammenfald af børn, som både udsættes for vold, og som er vidne til, at andre i familien udsættes for vold. Således har knap halvdelen (46 pct.) af de børn, som selv har været udsat for vold, også været vidne til vold i familien.

Volden har en alvorlig karakter

Ved vurderingen af voldens alvorsgrad inddrages typer af vold, voldens hyppighed samt følgevirkninger (f.eks. om der kommer mærker efter slag).

Undersøgelsen afdækker en række former for vold, som børn oplever i hjemmet. Her skal kort nævnes:

- 13 pct. af undersøgelsens børn er blevet skubbet eller rystet i hjemmet
- 12 pct. af undersøgelsens børn er blevet slået med flad hånd i hjemmet
- 5 pct. af undersøgelsens børn er blevet slået med en genstand i hjemmet

60 pct. af de børn, som er blevet udsat for vold, har oplevet mere end en form for vold. De er f.eks. både blevet skubbet og slået med flad hånd.

Knap en tredjedel af de børn, som er udsat for vold i hjemmet angiver, at de har fået mærker på kroppen efter slag, spark el.lign.

Godt en tredjedel af de børn, som har været udsat for vold, svarer, at det er sket mange gange (mere end 10 gange).

Forskel på udbredelsen af vold

Det har af hensyn til børnenes anonymitet ikke været muligt at sammenkøre undersøgelsens data med socioøkonomiske variable. Børnene er dog blevet spurgt om forældrenes jobstatus samt sprog talt i hjemmet.

Der er forskel på udbredelsen af vold set i forhold til forældrenes jobstatus. 13 pct. af undersøgelsens børn har en far, som ikke arbejder. Men når der ses på vold, har 22 pct. af de børn, som er blevet slået, en far, som ikke er i job.

24 pct. af undersøgelsens børn angiver, at de har en mor, som ikke arbejder. 40 pct. af de børn, som bliver slået, har imidlertid en mor, som ikke er i job.

Vold er mest udbredt i familier, hvor børnene taler flere sprog end dansk med forældrene. 27 pct. af undersøgelsens børn, der taler flere sprog end dansk med forældrene, har oplevet at blive slået. Tilsvarende gælder for 12 pct. for børn/unge, som alene taler dansk med forældrene.

Undersøgelsen viser også, at opdragelsesvold er mest udbredt i familier, hvor børnene taler flere sprog end dansk med forældrene. 17 pct. af børn med etnisk minoritetsbaggrund tilkendegiver, at de bliver slået, hvis de gør noget de ikke må. Tilsvarende tal er 1 pct. for børn, der alene taler dansk med forældrene.

Også oplevelsen af passiv vold varierer mellem sproggrupper. 24 pct. af de børn og unge, som taler flere sprog end dansk med forældrene, har oplevet vold mod andre i hjemmet. 11 pct. af de børn, som alene taler dansk i hjemmet, har været vidne til vold mod andre i familien (f.eks. vold mod moderen).

Det er ligeledes karakteristisk, at børn, som taler flere sprog end dansk i hjemmet, udsættes for andre typer af vold. 10 pct. af de børn, som taler flere sprog end dansk med deres forældre, har oplevet at blive slået med ting. Tilsvarende tal er 1 pct. for børn, der alene taler dansk med deres forældre.

En del af volden i de etniske minoritetsfamilier vurderes at kunne forklares med familiernes sociale og økonomiske levevilkår. Undersøgelsen giver dog ikke mulighed for at kende familiernes faktiske socioøkonomiske forhold. Undersøgelsen antyder dog også, at der i mange etniske minoritetsfamilier anvendes en opdragelseskultur, hvor fysisk afstraffelse er legitim og den eneste form for opdragelse, som forældrene er bekendt med. Forældrene mangler kendskab til andre metoder til at opdrage og løse konflikter med deres børn.

Volden rammer både piger og drenge og alle aldersgrupper

Drenge og piger oplever lige meget vold i hjemmet. Også hvis der inddrages sproglig herkomst. Der er således andelsmæssigt lige mange piger og drenge med dansk baggrund, som udsættes for vold – ligesom der er forholdsvist lige mange piger og drenge, der taler flere sprog end dansk i hjemmet, der udsættes for vold.

Volden opleves af både yngre og ældre børn i Københavns Kommune. Der er dog en lidt større andel af børn i alderen på 7. og 8. klassetrin, som oplever vold i forhold til de yngre og ældre elever. 14 pct. af eleverne på 8. klassetrin angiver, at de plejer at blive slået, når de gør noget, de ikke må. Tilsvarende tal er 7 pct. for henholdsvis 5. og 9. klasse. Alderssammensætningen for børn, der har oplevet vold, er relativt ens uanset sprog talt i hjemmet.

Årsager til vold i hjemmet

Børn kan have svært ved at vurdere komplekse årsag-virkningssammenhænge i forbindelse med oplevelser af vold i hjemmet. I spørgeskemaundersøgelsen er de blevet spurgt, om udøveren af vold var påvirket af alkohol, hash eller stoffer.

12 pct. af de børn, der er udsat for vold i hjemmet oplyser, at udøveren af volden (oftest en af forældrene) var påvirket af alkohol eller stoffer. 14 pct. af voldsudøverne i dansktalende familier var påvirket af alkohol ved voldsepisoden. Tilsvarende var tilfældet i 8 pct. af familierne, der taler flere sprog end dansk.

Det er fortrinsvis faderen i familien, som udøver vold

Det er fortrinsvis forældrene i familierne, som udøver volden mod børnene eller mod hinanden. Faderen står for den meste vold i familierne, og 60 pct. af børn udsat for vold har oplevet, at det bl.a. var faderen, som slog el.lign.

35 pct. af børnene oplever, at moderen udøver vold, mens 20 pct. af børnene oplever, at det er de voksne brødre, som slår, sparker eller tilsvarende.

Børnenes reaktioner på volden

Når børnene oplever vold i hjemmet, er den umiddelbare og mest udbredte reaktion, at de bliver bange og kede af det. 66 pct. af børnene oplyser da også, at de blev kede af det, mens 52 pct. blev bange.

33 pct. af de børn, som har været udsat for vold, har talt med andre om volden i hjemmet. Børnene har især talt med kammerater om volden (42 pct.), men 39 pct. har talt med andre voksne i familien.

Kun 3 pct. har talt med de voksne i skolen. Når børnene kun i begrænset omfang søger hjælp hos voksne i skolen, kan det skyldes frygten for, at skolen kan/vil underrette de sociale myndigheder. Børnene er bange for at blive fjernet fra hjemmet, at deres forældre skal blive straffet eller kede af det, og/eller at de vil blive slået yderligere, hvis de sladrer om volden.

57 pct. af børn, som oplever vold i hjemmet, angiver, at de ikke har talt med nogen om volden. Børnene angiver følgende årsager til ikke at søge hjælp:

- 43 pct. mente ikke, det var nødvendigt at opsøge hjælp – dvs. at børnene ikke fandt behov for hjælp
- 46 pct. af børnene, som oplever vold i hjemmet, mener ikke, at der er nogen, der kan hjælpe dem med volden
- 48 pct. af børnene, som oplever vold i hjemmet, vil ikke tale med andre om problemerne, fordi de er bange for, at familien ville få problemer.

Skolernes indsats for børn udsat for vold i hjemmet

Skolernes kendskab til vold mod børn i hjemmet

Skolerne har generelt meget lidt kendskab til omfanget af vold mod børn i hjemmet. Skolerne tilskriver det flere og forskellige forhold:

- Der er skoler, som mener, at de ikke kender til vold mod børnene, fordi der simpelthen ikke er mange af deres elever, som oplever vold hjemme.
- Der er skoler, som oplever, at der er et stort mørketal af sager, hvor deres elever oplever vold i hjemmet. Børnene fortæller ikke de voksne i skolen om volden, fordi børnene er bange for at skade deres forældre, hvis skolen underretter til de sociale myndigheder.

Interviewpersonerne vurderer omfanget af vold mod børn i hjemmet meget forskelligt. På samme skole kan der være lærere eller pædagoger, som vurderer, at vold mod børn i hjemmet forekommer sjældent, mens andre vurderer, at det er meget udbredt. Tilsvarende er variationen mellem skolerne stor: Således vurderer to skoler med mange socialt belastede elever, herunder tosprogede elever, at mellem 50-70 pct. af deres elever udsættes for vold i hjemmet, mens en anden skole med samme elevgrundlag vurderer, at problemet er meget lille.

Forskel på skolernes holdninger til vold mod børn

På skolerne er der ikke en fælles definition af vold eller holdning til vold. På samme skole er der således meget forskellige holdninger til, om alle former for fysisk afstraffelse kan defineres som vold – og holdningerne gik på tværs af faggrupperne lærere, pædagoger, sundhedsplejerske m.m.

De interviewede delte sig i to lige store grupper:

- Den ene gruppe fandt ikke, at f.eks. skub og ruskning (uden mærker) var egentlig vold, ligesom de også ville kunne acceptere en lussing.
- Den anden gruppe fandt, at en lussing eller enhver form for fysisk afstraffelse af børn var vold – uanset årsag og alvorsgrad.

Når skolerne ikke har defineret en fælles holdning (politik) i forhold til vold mod børn i hjemmet, forklarer de det med, at de kun sjældent støder på børn, som udsættes for vold i hjemmet. De har ikke fundet behov for en defineret (udtalt) politik på dette område, hvorimod flere skoler f.eks. har en politik for vold i skolen.

Alle interviewpersoner/skoler var enige om, at gentagen og hård fysisk afstraffelse var vold mod barnet. Ca. halvdelen af interviewpersonerne definerede vold i forhold til, om der var kommet mærker på barnets krop eller ej.

Det var interviewpersonernes vurdering, at vold mellem forældrene er udbredt. Også her var der stor uenighed om, hvorvidt og hvordan vold i hjemmet påvirker barnets trivsel (f.eks. hustruvold). De fleste så alvorligt på vold mellem forældrene i familien,

men der var almindelig enighed om, at det ikke var skolens sag. De fleste ville underrette de sociale myndigheder i sådanne sager.

Skolernes reaktioner på vold

Mange forhold har betydning for skolernes reaktioner. Det afhænger både af nogle generelle vilkårsrammer for skolen og forhold knyttet til den konkrete sag.

Generelle forhold for skolen:

- Antallet af udsatte børn/familier på skolen (problemer i øvrigt)
- Skolens forståelse af, hvilken rolle skolen/lærerne har (undervisningsfaglig selvforståelse contra en bredere socialfaglig rolle)
- Kompetencer og hjælpetilbud på skolen til udsatte børn/familier
- Ledelsesstil
- Ressourcer (antal AKT-timer, sundhedsplejerske, socialrådgiver).

Skolens reaktion afhænger også af specifikke forhold vedrørende den konkrete sag:

- Situationen, som udløser volden i familien
- Voldens hårdhed og hyppighed
- Barnets reaktion og trivsel
- Skolens generelle kendskab til og samarbejde med familien.

Skolerne reagerer ikke ens i alle typer af sager om vold i hjemmet. Mindst reaktion iværksættes i sager om søskendevold, vold mellem forældrene og mistanke om opdragelsesvold. Når skolerne får konkret viden om, at forældre udøver vold mod et barn, reageres typisk omgående og med dækkende indsatser.

Undersøgelsen viser sammenfattende:

- Skolerne har ikke tilstrækkelig opmærksomhed på vold mod børn i hjemmet, og skolerne gør ikke nok for at spotte børn, som oplever vold i hjemmet. Der er i skolerne ikke nok viden og opmærksomhed på signaler, som sendes fra børn i voldsramte familier.
- Skolerne reagerer ikke aktivt og dækkende på udokumenteret bekymring om vold i hjemmet. Det begrundes med manglende ressourcer, utilstrækkelig faglighed og frygt for at sætte forældre-skole-samarbejdet over styr.
- Skolen reagerer ikke aktivt og dækkende på søskendevold og vold mellem forældre. ”Opdragelsesvold” hos forældre med etnisk minoritetsbaggrund møder i mange tilfælde forståelse og (for) lidt indsats.
- Skolerne reagerer aktivt og dækkende over for konkret viden om vold mod børn i hjemmet. Det er vurderingen, at alle interviewpersoner/skoler ser meget alvorligt på vold mod børn og vil reagere hurtigt og dækkende.
- Generelt gør skolerne ikke nok for at modgå tabuiseringen af vold i hjemmet og tale åbent med børn og forældre om holdninger og hjælpemuligheder.

Der kan iagttages dobbelte standarder for interviewpersonernes reaktioner afhængig af barnets etniske baggrund. Fysisk afstraffelse vurderes af interviewpersonerne mere udbredt i familier med etnisk minoritetsbaggrund, hvor der eksisterer en anden opdragelseskultur. Barnet tager ikke (ifølge interviewpersonerne) nødvendigvis skade af afstraffelsen, hvis hjemmemiljøet i øvrigt er godt og kærligt. Hvis børn med dansk baggrund bliver udsat for vold, er der derimod flere advarselslamper, der lyser hos interviewpersonerne. De ser oftere volden i etnisk danske familier som udtryk for mere alvorlige problemer i familien som f.eks. misbrug, helbredsmæssige eller familiemæssige problemer.

Der er på skolerne en blind tillid til, at der er en fælles faglighed og etik mellem skoleledere, lærere og pædagoger. Deres selvforståelse tilsiger, at alle faggrupper tænker og handler ens (også selvom fokusgruppeinterviewet i de fleste tilfælde viste en anden virkelighed). Der kan derfor spores en udbredt modvilje mod fælles retningslinjer og standardiseringer. Dette er kritisk, idet indsatsen og ansvaret for det enkelte voldsramte skolebarn i Københavns Kommune i stort omfang overlades til den enkelte ansattes egne holdninger, kompetencer og prioritering af ressourcer.

Det er ligeledes kritisabelt, at der kun er meget lidt skriftlighed på skolerne omkring sager om mistanke/viden om vold mod børn i hjemmet. Personalets bekymring, observationer og indsatser registreres ikke fast, systematisk og metodisk. Viden risikerer derfor at forsvinde, hvis læreren el.lign. skifter job. Først ved underretning til socialcentret beskrives og dokumenteres sagsforløbet.

Endelig er det bekymrende, at skolerne ikke har fast praksis med at underrette socialcentret ved mistanke om vold i hjemmet, og hvor forældrene flytter barnet til en anden skole. Interviewpersonerne fremhæver selv, at mange forældre flytter barnet til en ny skole for at undgå videre opmærksomhed og eventuel indsats. Når skolerne ikke i sådanne tilfælde underretter til de sociale myndigheder, så flytter den tidlige (og ikke skriftlige) mistanke og bekymring ikke med barnet. Skoleskift kan betyde, at udsatte familier unddrager sig opmærksomhed og indsats.

Samarbejdet mellem skoler og socialcentre

Skolerne kritiserer de socialfaglige myndigheder for at være for regelstyret i forhold til udveksling af oplysninger. Når skolerne underretter til socialcentret, modtager de alene en kvittering, men de får ikke yderligere oplysninger om, hvilke indsatser de sociale myndigheder eventuelt iværksætter. Skolerne er bekendt med reglerne om tavshedspligt, men lader sig alligevel frustrere betydeligt herover.

Lærere og pædagoger m.m. har samtidig en oplevelse af, at socialcentrene ofte først handler, når der er tale om meget alvorlige og presserende sager. I mange tilfælde er det skolernes oplevelse, at reaktionstiden og styrken i den socialfaglige indsats ikke er dækkende i forhold til behovet. Sager får lov at udvikle sig, indtil de når en alvorsgrad, hvor der skal handles akut, og – alene ifølge udsagn fra skolerne selv – efter gentagne underretninger fra skolerne til socialcentrene.

Det er vurderingen, at der kun er lidt og utilstrækkeligt tværfagligt samarbejde mellem skolerne/PPR og socialcentrene. Tværsmøder/§ 49-møder/netværksmøder afholdes kun i mindre omfang – og typisk kun i alvorlige sager. Det er uheldigt, når fagaktørerne ikke benytter disse fora til at drøfte enkeltsager. Sådanne tværfaglige møder kunne også udvikle fælles standarder og arbejdsrutiner mellem skolerne og socialcentrene (f.eks. i forhold til afklaring af roller, indsatsmuligheder og hvornår en sag primært er en "skolesag", en "socialsag" eller begge dele).

Ordningen med socialrådgivere på skolerne fremhæves af alle interviewpersoner som værdifuld i forhold til tværfagligt samarbejde og styrkelse af professionaliseringen af den tidlige og forebyggende indsats på skolerne. Det pædagogiske og undervisningsfaglige personale kan drøfte sager med socialrådgiveren og foretage tidlig og løbende afklaring af relevante tiltag. Tilsvarende formidler socialrådgiverne samarbejde mellem skoler og socialcentret i underretningssager. Skoler uden skolesocialrådgivere efterlyser en ordning, hvor de enkelte timer om ugen kunne få assistance fra en fast socialrådgiver.

Anbefalinger til en styrket indsats

På baggrund af interview med et stort antal ansatte i Københavns Kommune og andre eksperter med stor viden om vold mod børn har LG Insight fremstillet følgende hovedanbefalinger til en styrket indsats:

Forebyggende indsats i vuggestuer og børnehaver

Indsatsen for at spotte familier med vold skal intensiveres i vuggestuer og børnehaver. Det tidlige samarbejde med forældrene om det lille barn skal styrke forældrekompetencer og ændre holdninger til opdragelsesvold.

Styrke aktørernes kompetencer i forhold til at spotte volden

Også lærere, pædagoger m.m. skal have større faglighed i forhold til at være opmærksom på udsatte børn, herunder at observere signaler og få spørgeteknikker til at afdække vold i samtaler med børn og forældre. Kompetenceudviklingen kan ske gennem kurser og styrkelse af det tværfaglige arbejde.

Fælles holdninger til vold blandt aktørerne

Alle ansatte på skoler, institutioner og klubber i Københavns Kommune skal møde forældre og børn med samme holdning til vold. Al vold skal modgås af reaktion, og der skal handles på viden eller bekymring om vold i hjemmet.

Generelle anvisninger på god praksis og indsatser

Københavns Kommune bør udarbejde fælles retningslinjer for, hvordan skoler, institutioner og klubber skal handle i sager om viden/bekymring om vold mod børn. Retningslinjen bør tilgodese individuelle hensyn, men skal også pålægge aktørerne bestemte indgrebsstyrker ved forskellige alvorsgrader – bl.a. præcisere, hvornår f.eks. skolerne skal underrette socialcentret om sager om vold. Retningslinjerne bør også omhandle krav om skriftlighed og tiltag ved skoleskift m.m.

Tilbud til familier med vold

Skoler, institutioner og klubber har normalt en tæt og god kontakt til forældrene. De har derfor gode forudsætninger for at tale med forældrene om opdragelsesvold. Det er naturligt, at indsatsen i regi af skoler styrkes. Der bør bl.a. udvikles tilbud til forældre med få forældrekompetencer, og som slår deres børn. Det kan være familie-skoler, individuelle samtaler eller tilsvarende tilbud, så disse forældre ikke (i første omgang) mødes med fordømmelse og straf, men tilbud om hjælp.

Handlingsplan for familier med etnisk minoritetsbaggrund

Børne- og Ungdomsforvaltningen, Socialforvaltningen og Integrationsforvaltningen bør sammen udarbejde en fælles handlingsplan mod vold betinget af opdragelses-kulturelle normer. Gennem kampagner, dialog og forskellige tilbud skal brug af vold som opdragelsesform ændres i familier med etnisk minoritetsbaggrund.

Skolerne skal tale mere om vold med børnene og forældrene

Vold i hjemmet er tabuiseret – også i skolerne. Derfor skal lærere, pædagoger m.m. i skoler, institutioner og klubber i Københavns Kommune tale mere og mere åbent om vold med børnene og med forældrene. Aktørerne skal synliggøre værdier og anvise tilbud, hvor børnene og deres familier kan få hjælp.

Det tværfaglige arbejde skal styrkes

Aktørerne i skoler, institutioner, klubber, PPR og socialcentre skal lokalt arbejde tættere sammen, herunder i højere grad udveksle viden og berige samarbejdet med tværfaglige drøftelser af indsatser. Det tværfaglige samarbejde skal ikke kun mobiliseres i alvorlige sager, men også i det forebyggende arbejde (bekymringssager). Der bør afholdes regelmæssige netværksmøder mellem aktørerne, og socialrådgiverordningen bør udbygges på skolerne i København.

Større samarbejde skolerne imellem

Undersøgelsen viser, at nogle skoler har fundet løsninger på problemer med vold i hjemmet, mens andre skoler fortsat leder og frustreres. Det kan være en fordel at lade skoler med samme rammevilkår og problemer arbejde sammen på tværs af skoledistrikter. Det vil også være naturligt, at skoler med resultatfulde løsninger får dokumenteret, metodebeskrevet og spredt deres løsninger.

Administrative inddelinger af skoledistrikter og socialdistrikter

Børns bopælsadresse og skoleadresse ligger ikke altid inden for samme skoledistrikt (bl.a. på grund af københavnermodellen), ligesom heller ikke skoledistrikt og socialcentreinddeling følger samme geografi. Det gør, at en skole skal samarbejde med flere forskellige socialcentre på samme tid. Set i det lys er det hensigtsmæssigt, at samarbejdsformer, arbejdsrutiner og standarder defineres fælles for hele Københavns Kommune, ligesom de tværfaglige samarbejdsorganer bør være mere fleksible, afhængig af det lokale behov.

Ny lovgivning øger muligheder for tidlig indsats og større samarbejde

"Barnets reform" gør op med enkelte lovgivningsmæssige uklarheder og barrierer omkring det tværfaglige samarbejde. De sociale myndigheder skal nu underrettes i alle sager om vold mod børn. Det bliver også muligt i højere grad at udveksle informationer mellem aktører, og socialcentrene kan give skolerne tilbagemeldinger på, hvilken indsats de agter at iværksætte. Herved imødekommer "barnets reform" væsentlige dele af skolernes kritik af samarbejdet med socialcentrene.

Del 1: Børnenes oplevelser af vold i hjemmet

Afgrænsninger og begreber

Som del af undersøgelsen af vold mod børn i hjemmet i Københavns Kommune er der blevet gennemført en elektronisk spørgeskemaundersøgelse blandt mere end 3000 skoleelever i Københavns Kommune.

Spørgeskemaundersøgelsen omfatter ligesom undersøgelsen generelt alene børnenes oplevelser af fysisk vold i hjemmet og afdækker således ikke psykisk vold. Afgrænsningen er alene begrundet i metodiske hensyn og er ikke et udtryk for, at den psykiske vold er mindre alvorlig. Trusler om fysisk vold indgår dog i undersøgelsen, hvorved den psykiske vold i begrænset omfang inddrages.

Børn på 5.-9. klassetrin har i undersøgelsens spørgeskema svaret på en række spørgsmål vedr. deres oplevelser af vold i hjemmet. Spørgsmålene er udformet i samarbejde med psykologer og tager hensyn til børnenes modenhed, ligesom etiske hensyn har været vægtet højt. Temaer og spørgsmålsnuancer har skullet balancere mellem faglige ambitioner, etiske hensyn og forskelle i børnenes modenhedsmæssige forudsætninger. Dette har sat en begrænsning på spørgeskemaets omfang og spørgeteknik m.m.

Der er med vold i hjemmet tale om et meget følsomt og personligt emne. Børnenes anonymitet har derfor også været afgørende for undersøgelsen. Der har blandt alle eksperter været enighed om, at anonymitet var en klar forudsætning for at opnå åbenhed fra børnene omkring deres oplevelser i hjemmet. Der foretages derfor i undersøgelsen ikke opgørelser, som relaterer til f.eks. den enkelte skole eller barnets sprogstamme. Dette ville kunne muliggøre at spore besvarelserne, hvorved anonymiteten ville bortfalde.

Det har grundet undersøgelsens valgte metode ikke været muligt at få gennemført en registersamkørsel, således at børnenes besvarelser blev krydset med forældrenes socioøkonomiske status. Baggrundsvariable for de deltagende børns familier er således alene indhentet gennem spørgeskemaets besvarelser. Det har ikke været muligt at spørge børnene om en række socioøkonomiske forhold, f.eks. forældrenes uddannelsesbaggrund, økonomi etc. Dette ville særligt de yngste deltagere ikke have forudsætninger for at svare på. Der spørges derfor alene til baggrundsvariable som køn, klassetrin, antal søskende, fødested, mors og fars jobstatus mv. I forhold til børnenes angivelser af forældrenes jobstatus skal disse tages med et vist forbehold, da det kan være vanskeligt for børn at vurdere, om deres forældre er i job eller aktivering (jobtræning mv.). Ligeledes bliver børnene spurgt, om deres forældre går i skole/studerer – inden for denne kategori hører såvel 10. klasse på VUC, sprogskole, længere videregående uddannelser etc.

Undersøgelsen er gennemført med orientering af forældrene.

Datagrundlaget

Undersøgelsen er blevet gennemført på 12 folkeskoler i Københavns Kommune. Skolerne er udvalgt, så de tilsammen udgør en repræsentativ sammensætning af børn set i forhold til geografi, socioøkonomiske indeks samt andel indvandrere og flygtninge. Opgørelsen er baseret på Københavns Kommunes seneste opgørelser af skolernes sociale og etniske profil (Peter Allerup, 2007):

- På de kommunale skoler i Københavns Kommune var der gennemsnitligt 30 pct. indvandrere og efterkommere. De deltagende skoler har samlet 32 pct. indvandrere og efterkommere blandt deres elever.
- De kommunale skoler i København har et gennemsnitligt socio-økonomisk indeks (escs) på -0,06. For undersøgelsen er gennemsnittet for skolerne -0,10.

Opgørelserne af andel indvandrere og escs tager udgangspunkt i skolernes elevgrundlag i 2007. Der kan derfor være forskydninger i forhold til socioøkonomiske forhold på 5.-9. klassetrin i 2009.

I alt har 3059 skoleelever på 5.-9. klassetrin deltaget i undersøgelsen. Heraf har 2765 gennemført besvarelsen – svarende til 90 pct. af undersøgelsesgrundlaget. Skolerne har gennemført undersøgelsen i september 2009. De enkelte skoler har inden for den angivne måned selv valgt antal dage og datoer for undersøgelsen, således at den har kunnet afstemmes med skolernes planlægning. Flere af skolerne har valgt ikke på forhånd at oplyse elever og forældre om datoer for undersøgelsen for at undgå eventuelt systematisk fravær. Fraværet på undersøgelsesdagene på de tolv skoler beskrives da også af skolerne som beskedent og ordinært. Det vurderes derfor, at undersøgelsens deltagere afspejler den generelle elevsammensætning på de deltagende folkeskoler i Københavns Kommune.

Tabel 1. Deltagere i undersøgelsen

Besvarelser	Antal elever
Antal elever, som har gennemført undersøgelsen	2.765
Antal elever, som kun har svaret på nogle af spørgsmålene	111
Antal elever, som ikke har svaret på nogen af undersøgelsens spørgsmål	183

N = 3059 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

183 elever har alene logget sig på undersøgelsen men har ikke svaret på nogen/eller kun det første spørgsmål. 111 har svaret på enkelte af de indledende spørgsmål men har ikke fuldført besvarelsen. I alt har 294 deltaget men ikke gennemført spørgeskemabesvarelsen. De ufuldstændige besvarelser indgår ikke i dataanalysen, som alene omfatter data for de 2.765 gennemførte besvarelser.

I det følgende præsenteres resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen. Det har af hensyn til rapportens læsbarhed og oversigtlighed ikke været muligt at viderebringe alle resultater. Der findes dog i bilagsdelen en række supplerende data, som kan forklare og udbygge en række af de berørte sammenhænge.

Undersøgelsesgrundlagets fordeling på alder, køn, herkomst og forældres beskæftigelsesstatus

Kønsfordelingen blandt undersøgelsens deltagere er fuldstændig ligelig, idet 50 pct. af deltagerne er piger, og 50 pct. er drenge.

Fordelingen på klassetrin er også ligelig. Undersøgelsens deltagere fordeler sig således i spektret 17-23 pct. på hvert klassetrin, hvor der er færrest fra 9. klassetrin (17 pct.) og flest fra 7. klassetrin (23 pct.).

10 pct. af undersøgelsens deltagere (283 børn) er født uden for Danmark. Heraf har 1 pct. af børnene forældre, som begge er født i Danmark. Det må formodes at dreje sig om adoptivbørn, børn født af tilbagevendte udenlandsdanskere etc.

36 pct. af undersøgelsens deltagere (1009 børn) har en far og mor, som begge er født uden for Danmark. Hertil kommer 12 pct., hvis mor eller far er født uden for Danmark (336 børn).

23 pct. af børnene angiver, at deres mor ikke har et arbejde. Tilsvarende angiver 13 pct., at deres far ikke har arbejde. Hos 7 pct. af børnene arbejder hverken mor eller far. Hovedparten af fædrene uden for jobmarkedet er enten syge eller på pension, men hovedparten af mødrene er studerende eller passer hjemmet.

Tabel 2. Jobstatus opgjort for hhv. mødre og fædre, angivet i % af samlet gruppe

Forældres jobstatus	Mødre	Fædre
Procentandel, som arbejder	73 %	80 %
Procentandel, som ikke arbejder	23 %	13 %
Ved ikke	3 %	6 %

N = 2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Oplever at kunne få hjælp ved problemer i hjemmet

Knap 2/3 af børnene oplever, at de altid vil kunne få hjælp af en voksen, hvis de har problemer i hjemmet. 8 pct. oplever, at de aldrig kan få hjælp.

Børnene i spørgeskemaundersøgelsen er blevet spurgt, hvorvidt de oplever at kunne få hjælp af en voksen, hvis de har problemer i hjemmet. Spørgsmålet er af generel karakter og ikke relateret til vold.

62 pct. af børnene oplever altid at kunne få hjælp af en voksen, hvis de har problemer i hjemmet. 20 pct. af børnene oplever nogle gange at kunne få hjælp, mens 8 pct. oplever aldrig at kunne få hjælp. 10 pct. ved ikke, om de vil kunne få hjælp, hvis de har problemer. Samlet er det således næsten hvert femte barn, som enten oplever aldrig at kunne få hjælp eller er usikker på, om de kan.

Tabel 3. Børns oplevelser af at kunne få hjælp, opgjort i % af samtlige børn

Hvis du har problemer derhjemme, kan du så få hjælp af en voksen?				
	Altid	Nogle gange	Aldrig	Ved ikke
Andel børn	62 %	20 %	8 %	10 %

N = 2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Oplevelsen af at kunne få hjælp fordeler sig nogenlunde ligeligt på køn, idet der dog er flere drenge end piger, som vurderer, at de altid kan få hjælp. 65 pct. af drengene vurderer således, at de altid kan få hjælp mod tilsvarende 60 pct. af pigerne. Antallet, der vurderer, at de aldrig kan få hjælp, er dog næsten ens – nemlig henholdsvis 9 pct. af drengene og 8 pct. af pigerne.

Det er generelt på de yngste klassetrin, at der er flest, som oplever at kunne få hjælp af en voksen. Det er derimod på 8. klassetrin, at der er færrest, som vurderer, at de altid kan få hjælp. Kun godt halvdelen (54 pct.) af 8. klasses børn vurderer, at de altid kan få hjælp af en voksen, hvis de har problemer derhjemme – tilsvarende tal er på 68 pct. for femte klassetrin.

Konfliktløsning

Når børnene har lavet noget, de ikke må, taler hovedparten af forældrene med børnene omkring det. Samtalen står dog oftest ikke alene. Godt hvert tredje barn oplever samtidig at få skældud. 9 pct. af børnene angiver, at de plejer at blive slået, når de har gjort noget, de ikke må.

Undersøgelsen har søgt at afdække, hvilken form for konfliktløsning som anvendes i børnenes hjem. Det har været muligt at angive flere svar, da løsningsformerne ofte ikke står alene. I 48 pct. af undersøgelsens hjem anvendes der da også ved konfliktløsning mere end en form for sanktion.

Som det fremgår af tabel 4., er den mest udbredte form for konsekvens en samtale mellem forældre og barn. 71 pct. af børnene angiver, at denne løsning anvendes, når de har gjort noget, som de ikke må. 50 pct. af børnene har både samtaler og får skældud af forældrene, når de har gjort noget, de ikke må.

I alt angiver over halvdelen af børnene (55 pct.), at de får skældud, når de har lavet noget, som de ikke må. Der er her en forskel mellem kønnene, idet 50 pct. af drengene får skældud, mens det samme er tilfældet for 59 pct. af pigerne.

Henholdsvis 13 pct. og 12 pct. af børnene får enten ikke lov at lave noget, som de godt kan lide, eller bliver sendt på værelset/får stuearrest.

8 pct. af børnene oplever, at det ikke har konsekvenser at gøre noget, som de ikke må. Det drejer sig om 10 pct. af drengene og 8 pct. af pigerne.

9 pct. af børnene i undersøgelsen angiver, at de plejer at blive slået, når de gør noget, som de ikke må. Hovedparten af de børn, som plejer at blive slået, får som oftest også skældud (78 pct.). Til gengæld plejer størstedelen ikke at tale med forældrene om episoden. Tallet fordeler sig ligeligt på køn.

Tabel 4. Følgerne af, at barnet har lavet noget, som det ikke må (i % af samtlige børn)

Hvad plejer der at ske, når du har lavet noget, som du ikke må?	Antal børn sat i forhold til undersøgelsens samlede antal børn (%)
Mine forældre og jeg snakker om det	71 %
Der sker ingenting	8 %
Jeg får skældud	55 %
Jeg får ikke lov at se tv, bruge pc eller lave noget andet, som jeg godt kan lide osv.	13 %
Jeg bliver sendt på mit værelse eller får stuearrest	12 %
Jeg bliver slået	9 %

N=2.765 - Svarkategorien "Andet" = 5 %. Svarkategorien "Ved ikke" = 3 %.

Børn på 8. klassetrin oplever i højere grad end andre aldersgrupper at få skældud, blive udelukket fra aktiviteter (som de godt kan lide), få stuearrest og blive slået, når de har gjort noget, som de ikke må. 63 pct. af børnene på 8. klassetrin angiver således at få skældud i forbindelse med, at de har gjort noget forkert. Tilsvarende tal er henholdsvis 47 pct. på 5. klassetrin og 57 pct. på 9. klassetrin.

12 pct. af børnene i 8. klasse angiver, at de plejer at blive slået, når de gør noget, som de ikke må. Tilsvarende tal er 7 pct. for hhv. 5. og 9. klassetrin.

Tabel 5. Hvad plejer der at ske derhjemme, når du har lavet noget, du ikke må – opgjort i % for udvalgte klassetrin og følger

Hvad plejer der at ske, når du har lavet noget, som du ikke må?	Andel børn 5. klassetrin	Andel børn 8. klassetrin	Andel børn 9. klassetrin
Mine forældre og jeg snakker om det	70 %	71 %	67 %
Jeg får skældud	47 %	63 %	57 %
Jeg får ikke lov at se tv, bruge pc eller lave noget andet, som jeg godt kan lide osv.	9 %	20 %	15 %
Jeg bliver sendt på værelset el. får stuearrest	8 %	17 %	14 %
Jeg bliver slået	7 %	12 %	7 %
Antal	571	547	470

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Børn, som trues af voksne i hjemmet

15 pct. af undersøgelsens børn har oplevet, at de voksne derhjemme har truet med at slå dem. 12 pct. af børnene har oplevet truslerne i år.

En enkelt form for psykisk vold er inkluderet i undersøgelsen, nemlig trusler om fysisk vold. Trusler om vold er en form for psykisk vold, der skaber utryghed hos barnet. Barnet ved ikke, om og hvornår truslerne eventuelt føres ud i livet.

15 pct. af undersøgelsens børn (428 børn) angiver, at de har oplevet at blive truet af voksne i hjemmet. Piger og drenge bliver udsat for trusler i samme omfang – både 15 pct. af undersøgelsens piger og drenge bliver udsat for trusler i hjemmet.

Truslerne forekommer hyppigst på de ældste klassetrin. 11 pct. af børnene i undersøgelsens 5. klasser bliver udsat for trusler i hjemmet, mens den tilsvarende andel af 9. klasserne er 18 pct. og 19 pct. (jf. bilag).

Det er især faderen, som truer børnene med at blive slået. 3/4 af de børn, som er blevet truet i hjemmet, er blevet truet af deres far. Godt halvdelen trues af deres mor, mens 22 pct. trues af deres bror.

Tabel 6. Trusler fra familiemedlem – opgjort på truende part i % af samtlige truede børn (udvalgte familiemedlemmer)

Truet af	I pct. af alle børn, som har oplevet trusler
Far	76 %
Mor	54 %
Bror	22 %
Fars Kæreste	4 %
Mors Kæreste	9 %

N = 428 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Hovedparten af de børn, som oplever at blive truet i hjemmet, trues både nu, og da de var yngre. 63 pct. af disse børn er således blevet truet i år og er også blevet det tidligere i deres liv.

I alt er der 12 pct. af samtlige børn i undersøgelsen, som i år er blevet truet med at blive slået derhjemme.

60 pct. af de børn, som er blevet truet med at blive slået, har samtidig oplevet at blive udsat for vold.

Tabel 7. Børns oplevede trusler i hjemmet, opgjort i % på nylig og historisk vold

Oplevede trusler i hjemmet	Antal børn	Andel i % af samtlige børn i undersøgelsen
Børn, som er blevet truet i år	335	12 %
Heraf børn, som er blevet truet både i år, og da de var mindre	271	10 %

N = 2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Oplevet fysisk vold i hjemmet

19 pct. af undersøgelsens børn har oplevet at blive udsat for vold i hjemmet – enten nu eller tidligere. Heraf angiver 14 pct. af børnene, at de har været udsat for vold i hjemmet i år.

I alt tilkendegiver 19 pct. eller ca. hver femte af de deltagende børn, at de i hjemmet har oplevet en form for vold. Volden kan være foregået en enkelt gang/flere gange, være sket tidligere/for nylig og være foregået ved slag/spark eller lignende.

Tabel 8. Børn, som har været udsat for vold i hjemmet, opgjort for al vold samt vold forekommet i år – angivet i % af samtlige børn

	Antal	Andel af samtlige børn
Børn i alt som er blevet udsat for vold i hjemmet	522	19 %
Heraf børn som i år er blevet udsat for vold i hjemmet	399	14 %

N = 2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Andelen er markant højere end andelen, der angiver, at de plejer at blive slået, når de gør noget, som de ikke må (9 pct.). Dette skyldes dels, at en stor del af de børn, som har været udsat for vold, har været det på et tidligere tidspunkt i deres liv, eller der har været tale om enkeltstående tilfælde. Dels inkluderer gruppen, der har oplevet vold, også den umotiverede vold, der er sket uden foranledning.

14 pct. af undersøgelsens børn (399) angiver, at de i år har været udsat for vold. Heraf angiver 303 børn – svarende til 11 pct. af alle undersøgelsens deltagere – at de også er blevet udsat for vold, da de var yngre. Det er især børn på 7.og 8. klassetrin, som oplever volden nu og tidligere. 13-14 pct. af børnene i denne alders-gruppe har både i år og tidligere oplevet at blive udsat for vold.

Tabel 9. Andel børn udsat for vold – opgjort i forhold til historik og hyppighed og angivet i % af samlet antal børn i undersøgelsen

I procent af antal børn, som bliver slået/udsat for vold	I % af samtlige børn i undersøgelsen
Andel, som er blevet udsat for vold i år, og da de var mindre	11 %
Heraf børn, som har oplevet vold flere end 10 gange	6 %

N = 2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

185 børn har oplevet at blive udsat for vold mere end 10 gange. Mere end hvert tredje barn, som oplyser, at det har oplevet vold i hjemmet, har således oplevet det mange gange. Samlet er 162 børn – svarende til 6 pct. af undersøgelsens deltagere – blevet slået flere end 10 gange, og hvor det er sket både i år og tidligere.

Typer af vold

Den mest udbredte form for oplevet vold er at blive skubbet/rystet eller slået med flad hånd. 13 pct. af børnene har oplevet at blive skubbet, mens 12 pct. er blevet slået med flad hånd.

315 af børnene – svarende til 11 pct. af alle undersøgelsens børn eller 60 pct. af de voldsramte – har oplevet mere end en type vold. F.eks. har 2/3 af de børn, som har oplevet at blive rystet/rusket, også oplevet at blive slået med flad hånd.

Der er procentvist flest børn, som har oplevet at blive skubbet eller rystet af de voksne i hjemmet – efterfulgt af andelen af børn, som er blevet slået med flad hånd. 6 pct. af børnene er blevet nevet hårdt, mens 5 pct. af børnene har oplevet at blive slået med genstand (f.eks. med et bælte el.lign.).

Tabel 10. Oplevet vold fordelt på forskellige typer af vold – angivet i procent af samtlige børn i undersøgelsen

Har du oplevet, at de voksne, som du bor sammen med, har	Opgjort i pct. af alle undersøgelsens deltagere
Skubbet eller rystet dig	13 %
Slået med flad hånd	12 %
Slået med knytnæve	2 %
Slået med genstand	5 %
Sparket dig	3 %
Nevet dig hårdt	6 %
Andet voldsomt	4 %

N = 2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Der er ikke tale om egentlige kønsforskelle i forhold til typen af oplevet vold. Eneste klare forskel er, at drenge i højere grad end piger har oplevet at blive slået med knytnæve. 3 pct. af drengene er således blevet slået med knytnæve i hjemmet, mens det samme er tilfældet for 1 pct. af pigerne.

Det er især faderen, som udøver volden i hjemmet. 60 pct. af børnene, der er blevet slået, angiver, at det er faderen, som har gjort det. 35 pct. er blevet udsat for vold af deres mor, mens 20 pct. er blevet udsat for vold af deres bror. Af bilagsdelen fremgår vold udøvet af øvrige familiemedlemmer.

Tabel 11. Voldsramte børn opgjort i forhold til voldsudøver og angivet i % af voldsramte børn

Hvilke voksne der har skubbet, slået eller sparket	Procentandel børn udsat for vold fra familiemedlem
Far	60 %
Bror	20 %
Mor	35 %

N = 522 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen
Det har været muligt at sætte flere x'er. Derfor summer andelene ikke til 100 %.

Rusmidler og vold

2 pct. af undersøgelsens børn har oplevet at blive slået i hjemmet af en voksen, som har været påvirket af alkohol, hash eller stoffer. Set i forhold til samtlige børn udsat for vold, er det 12 pct., der er blevet udsat for volden af en voksen i hjemmet, der var under påvirkning af rusmidler.

I alt har 61 børn – 12 pct. af de voldsramte børn – oplevet, at voldsudøveren var påvirket af rusmidler. Heraf har 40 af undersøgelsens børn – svarende til 8 pct. af de voldsramte – oplevet voldsudøvere, som har været påvirket af flere af de anførte rusmidler – alkohol, hash og stoffer (dog ikke nødvendigvis på samme tid).

Tabel 12. Vold forbundet med rusmiddel hos voldsudøver – opgjort i procent af alle voldsramte børn i Københavns Kommune

Børn, som har været udsat for vold, og som angiver, at der har været indblandet alkohol, hash eller stoffer hos den voldsudøvende part		
Voldsudøver	Antal	I % af samtlige voldsramte børn
Havde drukket alkohol	52	10 %
Havde røget hash	25	5 %
Havde taget stoffer	18	3 %

N = 522 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Hvordan påvirkede hændelsen konkret barnet?

Halvdelen af de voldsramte børn blev bange, da de voksne slog dem. 28 pct. af de voldsramte børn oplevede en så hårdhændet behandling, at det gav dem mærker eller skader på kroppen.

Kun 1/3 af de voldsramte børn har talt med nogen om volden i hjemmet.

Børns reaktioner på vold er forskellige. Nogle børn bliver udadreagerende, andre lukker sig inde i sig selv osv. Ofte er børnene ikke selv i stand til at sætte ord på, hvilken virkning volden har på dem. Der er derfor i undersøgelsen alene spurgt til børnenes umiddelbare reaktion.

Det er med undersøgelsen blevet søgt at afdække, hvordan barnet har oplevet og reageret på volden i hjemmet. Hovedparten af børnene (66 pct.) er blevet kede af det. Halvdelen er børnene (52 pct.) blev bange, mens 47 pct. oplevede vrede. Andelsmæssigt blev flere piger end drenge bange og kede af det. Omvendt angiver flere drenge end piger, at de var ligeglade.

28 pct. af de voldsramte børn angiver, at volden fra de voksne i hjemmet har været så hård, at den har givet dem mærker eller skader på kroppen. Piger og drenge har i samme omfang fået mærker af volden. 86 pct. af de børn, som fik mærker på kroppen af voldsepisoden, angiver, at de var bange.

Tabel 13. Umiddelbare følger og reaktioner på vold, opgjort i % af voldsramte børn

Hvad skete der, da du blev skubbet, slået eller sparket	Opgjort i pct. af voldsramte børn
Jeg blev bange	52 %
Jeg blev ked af det	66 %
Jeg blev vred	47 %
Jeg fik mærker eller skader på kroppen	28 %
Jeg var ligeglad	22 %
Andet	4 %
Ved ikke	8 %

N = 522 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen
Det har været muligt at sætte flere x'er. Derfor summer andelene ikke til 100 %.

Undersøgelsens eksperter anfører det som kendetegnende, at børn, som udsættes for vold, sjældent af egen kraft opsøger hjælp. Undersøgelsens deltagere er blevet spurgt om, hvorvidt de har talt med nogen om hændelsen og i givet fald hvem.

33 pct. eller hver tredje af undersøgelsens børn (som har været udsat for vold) har talt med nogen om det. Børnene har især talt med deres kammerater og andre voksne i familien om hændelsen. Kun 3 pct. af de børn, som har talt med nogen om volden, har talt med en voksen på skolen, ligesom 3 pct. har opsøgt de anonyme hjælpeformer – f.eks. BørneTelefonen, BørneChatten mv.

Tabel 14. Samtalepart for voldsramte børn – angivet i procent af voldsramte børn, som har talt med nogen om volden

Hvem har du talt med?	Opgjort i pct. af voldsramte børn
En eller flere kammerater	42 %
En eller flere voksne i familien	39 %
En eller flere voksne i skolen	3 %
Andre voksne	10 %
BørneTelefonen eller BørneChatten	3 %
Andre	10 %
Ved ikke	22 %

N = 173 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen
Det har været muligt at sætte flere x'er. Derfor summer andelene ikke til 100 %.

De børn, som ikke har talt med nogen om den oplevede vold, har i undersøgelsen angivet årsagerne dertil.

- Knap halvdelen af børnene har ikke fortalt det til nogen, fordi de var bange for, at familien ville få problemer, og/eller at mor og far ville blive kede af det.
- 44 pct. var bange for, at forældrene ville få det at vide og straffe barnet, mens 43 pct. ikke fandt det nødvendigt at fortælle det til nogen.
- 46 pct. troede ikke, at andre ville kunne hjælpe.

Tabel 15. Årsager til, at voldsramte børn ikke har talt med nogen om volden (angivet i % af samtlige voldsramte børn, der ikke har talt med nogen)

Hvis nej, hvorfor har du ikke snakket med nogen om det?	I % af samtlige voldsramte børn
Jeg syntes ikke, at det var nødvendigt	43 %
Jeg syntes, det var pinligt at fortælle om det	17 %
Jeg tror ikke, at de kunne hjælpe mig	46 %
Jeg syntes, det var svært at tale med andre om det	29 %
Jeg var bange for, at mine forældre fik det at vide, og jeg ville blive straffet	44 %
Jeg var bange for, at min familie ville få problemer	48 %
Jeg ville ikke gøre min mor eller far ked af det	45 %
Ved ikke	7 %

N = 297 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen
Det har været muligt at sætte flere x'er. Derfor summer procentandelene ikke til 100 %.

Vold udøvet mod andre i hjemmet (passiv vold)

17 pct. af undersøgelsens børn har overværet vold i hjemmet. Det er primært moderen og søskende, som udsættes for volden.

Som en del af undersøgelsen er det også blevet afdækket, i hvilket omfang børnene overværer vold i hjemmet. Børnene er således blevet spurgt, om de har oplevet derhjemme, at andre i familien er blevet udsat for vold.

I alt angiver 17 pct. af undersøgelsens deltagere, at de har oplevet vold mod andre i hjemmet. Heraf angiver 12 pct., at det er forekommet i år.

Tabel 16. Børn, som har oplevet passiv vold – opgjort samlet og for vold oplevet i år

Oplevet passiv vold i hjemmet (en anden person er blevet skubbet, slået, sparket eller rystet)?	
Børn, som har oplevet vold mod andre	17 %
Børn, som har oplevet vold mod andre i år	12 %

N = 481 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Det er primært søstre, mødre og brødre, som udsættes for volden i hjemmet. Ca. halvdelen af de børn, som har oplevet passiv vold i hjemmet, angiver, at det er disse tre typer af familiemedlemmer, der har været ofre for volden.

Kun 10 pct. har oplevet, at det er faderen, som har været udsat for vold.

Tabel 17. Angivne voldsudøvere opgjort på familiemedlemsstatus

Hvem blev skubbet, slået, sparket eller rystet derhjemme?	% (af børn, som har oplevet vold mod andre i hjemmet)
Far	10 %
Bror	47 %
Mor	50 %
Søster	52 %

N = 481 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen
Det har været muligt at sætte flere x'er. Derfor summer procentandelene ikke til 100 %.

Hvilke handlemuligheder ser børnene?

Børnene bruger i høj grad hinanden som fortrolig part, når de selv oplever vold i hjemmet – men også når det drejer sig om andre, der udsættes for vold. Mere end 2/3 af børnene angiver, at de ville tale med kammeraten, hvis de erfarede, at han eller hun blev slået derhjemme.

Temaet "vold i hjemmet" kommer meget tæt på børnene. Det kan derfor være nemmere at forholde sig til reaktioner, som ikke har at gøre med deres egne oplevelser. Børnene er derfor blevet spurgt, om de ville reagere, hvis de fandt ud af, at deres bedste ven blev slået.

Tabel 18. Hvad ville du gøre, hvis du vidste, at din bedste ven blev slået derhjemme – opgjort i % af alle undersøgelsens deltagere

Hvad ville du gøre, hvis du vidste, at din bedste ven blev slået derhjemme?	I % af alle undersøgelsens deltagere
Snakke med vennen om det	68 %
Fortælle det til sin lærer eller en anden voksen i skolen	17 %
Snakke med andre om det – helst en voksen	26 %
Ringe til politiet	9 %
Ringe til BørneTelefonen eller skrive på BørneChatten	14 %
Ingenting	6 %
Andet	6 %
Ved ikke	10 %

N = 2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Som det fremgår af tabellen, ville mere end 2/3 af børnene snakke med vennen om det (68 pct.). 17 pct. ville fortælle det til deres lærer eller en anden voksen i skolen. En fjerdedel (26 pct.) ville tale med andre om det – helst en voksen. 14 pct. ville henvende sig til anonyme hotlines (BørneTelefonen og BørneChatten). 6 pct. ville ikke gøre noget, mens 10 pct. ikke ved, hvad de ville gøre.

Børnene i undersøgelsen er også blevet spurgt, hvorledes de synes, at man skal reagere, hvis man selv bliver slået af sine forældre. Hovedparten af børnene synes, man skal tale med kammerater og/eller en voksen omkring det – enten en voksen i

familien eller en voksen i skolen. 38 pct. synes, man skal tale med en voksen i familien, og 30 pct. synes, at man skal tale med en voksen i skolen. 8 pct. synes ikke, man skal gøre noget, og 14 pct. ved ikke, hvad de vil gøre.

Der er stor forskel på, hvad de voldsramte børn i undersøgelsen har gjort, og hvad de deltagende børn generelt synes, at man bør gøre. F.eks. har kun 3 pct. af de voldsramte børn talt med voksne i skolen omkring det, mens 30 pct. af børnene generelt peger på, at man skal tale med voksne i skolen. 34 pct. af de børn, som ikke selv har været udsat for vold, peger på, at man bør tale med voksne i skolen. Det er derimod kun 12 pct. af de børn, som har været udsat for vold, som peger på, at man bør tale med de voksne i skolen.

Tabel 19. Børns anbefalinger til voldsramte børn, opgjort i procent af alle undersøgelsens børn

Hvad synes du, at man skal gøre, hvis man bliver slået af sine forældre eller andre derhjemme?	Andel i % af alle undersøgelsens børn
Snakke med en kammerat	35 %
Snakke med voksne i familien	38 %
Snakke med voksne i skolen	30 %
Snakke med andre voksne	24 %
Ringe til BørneTelefonen eller skrive på BørneChatten	29 %
Gå ind på værelset/beskytte sig selv	12 %
Andet	7 %
Ingenting	8 %
Ved ikke	14 %

N = 2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Karakteristiske sammenhænge

Alle eksperter er enige om, at vold forekommer i alle typer familier, indkomstgrupper mv. Der er dog en øget forekomst i socialt udsatte familier samt familier, som anvender en anden form for opdragelseskultur. Undersøgelsen viser, at vold er mere udbredt i hjem, hvor forældrene ikke har job, og hvor forældrene har anden etnisk herkomst end dansk.

Børnene er i spørgeskemaundersøgelsen blevet anmodet om at angive, hvorvidt forældrene er i job. Dette kan være vanskeligt for børnene at vurdere, idet det eksempelvis kan være vanskeligt at vide, om forældrene er i aktivering eller job. Der tages dog i vurderingen af sammenhæng mellem beskæftigelsesstatus og forekomst af vold udgangspunkt i børnenes angivelser.

Der er forskel på udbredelsen af vold set i forhold til forældrenes jobstatus. 13 pct. af undersøgelsens børn har en far, som ikke arbejder. Men når der ses på vold, har 22 pct. af de børn, som er blevet slået, en far, som ikke er i job.

24 pct. af undersøgelsens børn angiver, at de har en mor, som ikke arbejder. 40 pct. af de børn, som bliver slået, har imidlertid en mor, som ikke er i job.

Der er med spørgeskemaet også blevet spurgt til, hvilke sprog børnene taler med deres forældre i hjemmet. Der sondres i skemaet mellem henholdsvis "Jeg taler flere sprog end dansk med mine forældre" og "Jeg taler ikke flere sprog end dansk med mine forældre". Børn, der taler flere sprog end dansk med forældre, vil efterfølgende også omtales som flersprogede.

Der viser sig også forskelle i besvarelserne set i forhold til sprog i hjemmet. Forskelle går igen gennem spørgeskemaundersøgelsen og viser sig således både i forhold til oplevelsen af at kunne få hjælp ved problemer, oplevede trusler, oplevet aktiv vold og oplevet passiv vold etc.

Nærværende afsnit belyser derfor de forskelle, som går på sammenhængen mellem resultater og børnenes baggrunde, oplevelser og sprog talt i hjemmet.

Samlet angiver undersøgelsens børn, at 73 pct. af mødrene er i job, og 80 pct. af fædrene er i job. Der er dog stor forskel på forældrenes jobtilknytning set i forhold til sprog talt i hjemmet. 88 pct. af de mødre, som alene taler dansk med deres børn, er i job. Det samme er gældende for 57 pct. af de mødre, som taler flere sprog end dansk med deres børn. Også blandt fædrene er der forskel, idet der er 16 procentpoint flere mænd i dansktalende hjem, som er i job, end det er tilfældet i flersprogede hjem. En tabel med flere oplysninger om jobstatus forefindes i bilag.

Tabel 20. Forældres beskæftigelsesstatus fordelt på sprog talt i hjemmet (opgjort i procent af samlet sproggruppe)

Forældres jobstatus	Taler flere sprog end dansk med forældre	Taler ikke flere sprog end dansk med forældre
Far har arbejde	72 %	88 %
Mor har arbejde	57 %	88 %

N = 2.765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Børn i flersprogede hjem oplever i ringere grad, at de kan få hjælp af en voksen, hvis der er problemer derhjemme.

69 pct. af de børn, som alene taler dansk med deres forældre, angiver, at de altid kan få hjælp af en voksen, hvis de har problemer i hjemmet. Tilsvarende er det 54 pct. af de flersprogede børn, som oplever, at de altid kan få hjælp af en voksen.

4 pct. af undersøgelsens børn, der kun taler dansk med deres forældre, oplever, at de aldrig kan få hjælp af en voksen, hvis de har problemer derhjemme. Tilsvarende er det 13 pct. af de børn, som taler flere sprog med deres forældre, der oplever, at de aldrig kan få hjælp, hvis de har problemer derhjemme.

Der er forskellige måder, som forældre kan reagere på, når barnet gør noget, som det ikke må. Reaktionsmønstrene viser sig at være forskellige set i forhold til, hvilket sprog der tales i hjemmet.

Forholdsmæssigt er der en større andel af flersprogede børn, som bliver slået, når de gør noget, de ikke må. 17 pct. af de flersprogede børn angiver således, at de plejer at blive slået, når de har gjort noget, som de ikke må. Tilsvarende tal er 1 pct. for de børn, som alene taler dansk i hjemmet.

For hovedparten af børnene gælder, at man plejer at tale med forældrene, når man har gjort noget, som man ikke må. Det gælder uanset sprogforhold i hjemmet. I forhold til de flersprogede børn er der relativt flere kun dansktalende børn, som får skældud derhjemme af deres forældre.

Tabel 21. Hvad plejer der at ske, når du har lavet noget, du ikke må – opgjort i procent for hhv. sprog i hjemmet og udvalgte følger

	Taler flere sprog end dansk med forældre	Taler alene dansk med forældre
Mine forældre og jeg snakker om det	65 %	76 %
Skældud	50 %	60 %
Jeg bliver slået	17 %	1 %
Der sker ingenting	10 %	7 %

N = 2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

I forhold til omfanget og anvendelsen af trusler er der ligeledes forskel set i forhold til sprog talt i hjemmet. 23 pct. af de børn, som taler flere sprog end dansk med deres forældre, oplever at blive truet med vold. 9 pct. af børnene, som alene taler dansk med deres forældre, oplever tilsvarende trusler.

Tabel 22. Truede børn opgjort på sprog talt i hjemmet – i procent af samtlige børn i sproggruppen

	Andel, der trues med at blive slået i hjemmet
Andel, der taler flere sprog i hjemmet (i % af samtlige fler-sprogede)*	23 %
Andel børn, der alene taler dansk i hjemmet (i % af samtlige dansksprogede)**	9 %

*N = 1341 og **N = 1451 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

I alt har 349 børn, der taler flere sprog end dansk i hjemmet, været udsat for en form for vold i hjemmet. Dette svarer til 27 pct. af alle undersøgelsens børn, der taler flere sprog end dansk i hjemmet. Til sammenligning har 12 pct. af børn, der alene taler dansk i hjemmet, været udsat for vold.

Det er primært børnenes far, som udøver vold i hjemmet. Sammenlignes der på sprogforhold med inddragelse af faderens jobstatus, er der fortsat forskel på forekomsten af vold. 10 pct. af de børn, hvis far har job og er født i Danmark, har været udsat for vold. Tilsvarende har 26 pct. af de børn, hvis fædre er i job og er født uden for Danmark, været udsat for vold.

Tabel 23. Børns oplevelser af vold, fordelt på fars jobstatus og herkomst

	Barn har oplevet at blive udsat for vold	Barn oplever ikke at blive udsat for vold
Far født i Danmark uden job	24 %	76 %
Far ikke født i Danmark uden job	34 %	66 %
Far født i Danmark og i job	10 %	90 %
Far ikke født i Danmark og i job	26 %	26 %

N = 2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

19 pct. af undersøgelsens børn, der taler andet sprog end dansk med forældre, har oplevet at blive hhv. skubbet og slået med flad hånd. Tilsvarende tal er 8 pct. og 5 pct. for børn, som taler dansk med deres forældre. 10 pct. af de børn, som taler flere sprog end dansk med deres forældre, har oplevet at blive slået med ting. Tilsvarende tal er 1 pct. for børn, der alene taler dansk med deres forældre.

Andelsmæssigt er mere end dobbelt så mange flersprogede børn udsat for vold af forskellig karakter.

Tabel 24. Voldstyper fordelt på flersprogethed, opgjort i % af samlet sproggruppe

	Taler du flere sprog end dansk med dine forældre	Taler ikke flere sprog end dansk med dine forældre
Skubbet eller rystet dig	19 %	8 %
Flad hånd	19 %	5 %
Knytnæve	3 %	1 %
Slået m. ting	10 %	1 %
Sparket	4 %	1 %
Nevet hårdt	9 %	4 %
Andet voldsomt	6 %	2 %
Antal	N = 1314	N = 1451

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Også oplevelsen af passiv vold varierer mellem sproggrupper. Hvor 24 pct. af de børn, som taler flere sprog end dansk med forældrene, har oplevet vold mod andre i hjemmet, har 11 pct. af de børn, som alene taler dansk i hjemmet, oplevet tilsvarende. Der er således relativt dobbelt så mange, som har været vidne til vold i hjem, hvor der tales flere sprog. 14 pct. af de børn, som taler flere sprog med forældrene, har overværet, at mor er blevet udsat for vold. Tilsvarende tal er på 4 pct. for børn, som alene taler dansk med forældrene.

Del 2: Skolernes håndtering af sager om vold mod børn

Indledning

Børn møder i dagligdagen en række voksne, som har deres tillid, og som observerer deres trivsel. Det er bl.a. i regi af skole, fritidsklubber m.m., hvor forskellige faggrupper er uddannet til at iagttage børns udvikling og hjælpe børn med særlige behov. Et vigtigt tema for undersøgelsen har været at afdække, hvordan især skolerne håndterer sager, hvor børn har oplevet vold i hjemmet – hvor opmærksomme er skolerne på vold i hjemmet, hvordan reagerer skolerne, og hvilken hjælp får børnene?

Der er gennemført 11 fokusgruppeinterview med i alt 54 deltagere. Det drejer sig om skoleledere, lærere (herunder AKT), pædagoger, sundhedsplejerske, socialrådgivere på skolerne, skolesekretærer, PPR (skolepsykologer). Desuden er gennemført en række personlige interview med repræsentanter fra Børne- og Ungdomsforvaltningen i Københavns Kommune og andre eksperter med stort kendskab til skolerne, ligesom også fritidsklubber og ungdomsklubber har været interviewet.

I dette afsnit præsenteres resultaterne af interviewundersøgelsen med skolerne. Det har ikke været hensigten at beskrive indsatsen på de enkelte skoler men derimod at sammenveje resultater for samtlige skoler. Det har heller ikke været muligt at kvantificere alle undersøgelsens resultater på antal skoler. På skolerne er der sjældent ensartede normer, standarder og procedurer, og interviewpersoner på samme skoler har givet meget forskellige udsagn. I fremstillingen er omfang og udbredelse af procedurer mv. alligevel søgt angivet ved anvendelse af udtryk som ”mange”, ”udbredt” eller tilsvarende.

Skolernes kendskab til børns oplever af vold i hjemmet

Alle skoler oplyser, at der kun er meget få sager, hvor skolen får konkret viden om vold i hjemmet. De fleste skoler har kun oplevet få sager overhovedet, mens andre skoler har 4-6 sager om året, hvor børn har været udsat for vold.

Det lille antal konkrete sager skyldes flere årsager:

- En række af sagerne falder ikke inden for interviewpersonernes definition af vold. Det kan f.eks. være en enkelt lussing, skub el.lign., hvor barnet vurderes ikke at have taget skade – hverken fysisk eller i trivsel.
- Nogle interviewpersoner vurderer, at forekomsten af vold er begrænset, og at der i familierne slet ikke er vold, hverken mod barnet eller andre.
- Skolerne får kun kendskab til de meget alvorlige sager, hvor der er tydelige tegn på vold i form af mærker og/eller dårlig trivsel hos barnet. Flertallet af skolerne vurderer, at der kan være et stort mørketal, som skolerne ikke får kendskab til, fordi børn og forældre er bange for skolens reaktioner.

Antallet af udsatte børn og familier på skolen har betydning for skolernes kendskab til og/eller vurdering af omfanget af vold i hjemmet. På skoler med mange udsatte

børn/familier er der flere konkrete sager om vold mod børn, ligesom disse skoler også generelt vurderer, at der er et stort mørketal.

Generelt er der dog enighed om, at volden i familierne er mere udbredt, end lærere, pædagoger m.m. kender til. Spændet i interviewpersonernes vurderinger går fra 10 pct. til 70 pct. Skoler med ressourcestærke børn/forældre ligger i den lave ende af skalaen, mens skoler og fritidsklubber i boligområder med mange udsatte familier oplever volden som stor – både mod børn og mellem voksne i familien.

Der er blandt interviewpersonerne enighed om, at vold i familien er meget tabuiseret. Børn og forældre gør meget for at skjule volden. De fleste børn og forældre ved, at vold er forbudt, og at skolerne har handlingspligt i sager om vold, herunder også evt. at underrette voldssager til politiet og de sociale myndigheder.

Lærere, pædagoger og sundhedsplejersker baserer deres vurderinger på børnenes reaktioner og indirekte tilkendegivelser om vold i hjemmet. F.eks. er nogle børn meget håndsky, ligesom børnene tit siger til voksne på skolen: ”*Du må jo ikke slå*”. Der er også eksempler på tosprogede børn, som siger, at ”*danskere må ikke slå deres børn, men indvandrere må godt*”. På enkelte skoler tages vold op i klassen, og her udtrykker flere børn overraskelse over, at forældre ikke må slå deres børn.

Denne undersøgelse har sin baggrund i en sag på en skole i København, hvor to tredjedele af klassens børn kunne fortælle om vold i hjemmet (bl.a. gennem tegninger). Nogle fortalte om at blive slået med hård hånd, én tegnede den bøjle, han blev slået med, mens andre skrev, at deres mor blev slået.

Der var blandt interviewpersonerne ligeledes meget forskellige vurderinger af, hvem som bliver udsat for vold i hjemmet. Der var skoler, som mente, at f.eks. faderens vold mod moderen var mere udbredt end vold mod børnene. Skoler med mange udsatte familier vurderede, at børnene var de mest udsatte for vold. Der var dog også her en opfattelse af, at mange børn var vidne til, at moderen blev udsat for slag m.m.

Skolernes holdninger til begrebet vold

Fokusgruppeinterviewene viste, at der på skolerne ikke var nogen fælles definition eller holdning til vold. Der var således meget forskellige holdninger til, om alle former for fysisk afstraffelse kan defineres som vold – og holdningerne gik på tværs af faggrupperne lærere, pædagoger, sundhedsplejerske m.m. De fleste (ca. 2/3) så meget alvorligt på alle former for fysisk afstraffelse, herunder skub, ruskning, lussing el.lign. En mindre gruppe (ca. 1/3) mente, at graden ”vold” var afhængig af årsagen, voldens hårdhed, hyppighed og barnets psykiske reaktion.

Skolerne er forpligtet til at have retningslinjer om skolens værdier og reaktioner på mobning, men flere skoler har også en skriftlig retningslinje for vold på skolen – både vold mellem elever og vold mod ansatte. Ingen af skolerne havde skriftlige retningslinjer for håndtering af vold i hjemmet.

Nogle af interviewpersonerne skelnede mellem vold anvendt ved ”enkeltstående afmagtstilfælde”, som ”del af opdragelse” eller ”umotiveret vold”. Sondringen dækker

over det synspunkt, at forældre i helt enkeltstående tilfælde kan "komme til" at udøve vold, f.eks. moderen, som i angst slår sit barn, der har været ved at blive kørt ned. Denne type vold opfattedes ikke som egentlig "vold". Flere mente også, at fysisk afstraffelse som del af en opdragelse ikke nødvendigvis gjorde barnet skade, hvis hjemmet i øvrigt var godt og kærligt. Også i disse tilfælde fandt interviewpersonerne, at graden af "vold" i straffejuridisk forstand var for alvorligt et udtryk, der ikke var passende for forældrenes gerninger, afstraffelsens hårdhed og den skade, afstraffelsen (ikke) havde påført barnet.

Andre – og de fleste – skelnede ikke mellem fysisk afstraffelse og vold. For dem var alle former for fysisk afstraffelse vold og et alvorligt overgreb mod barnet. Det er tydeligt, at uenigheden selvsagt dækker over en holdning til, om en lussing er til skade for barnet eller ej. Den ene gruppe finder, at børn ikke nødvendigvis tager skade af fysisk afstraffelse, mens den anden gruppe er meget uenig.

Ved umotiveret vold var opfattelsen ensartet blandt interviewpersonerne – her var tale om et alvorligt overgreb mod barnet.

Interviewpersonerne giver forskellige (og overlappende) forklaringer på skolernes fravær af fælles holdninger til vold i hjemmet:

- Skolen har ikke haft anledning til tidligere at tage emnet op til fælles drøftelse og har ikke haft tid til at udarbejde fælles normer og standarder.
- Skolen har ikke fundet behov for en fælles holdning og ensartede handlemåder, idet skolen sjældent eller aldrig støder på sager. Skolerne kan ikke have retningslinjer om alle tænkelige (teoretiske) problemområder, men må naturligt prioritere de områder, hvor skolerne oplever et særligt behov (f.eks. vold i skolen).
- Der kan spores en blind tillid til, at alle lærere, pædagoger m.m. har et fælles syn på vold, og at alle i kraft af deres faglighed/uddannelse handler ens. Især blandt lærerne er der en stor selvforståelse af fælles etik, kompetencer og handlemåder, som ville betyde ensartede normer og reaktioner.

Det er interessant, at temaet "vold i hjemmet" ikke tidligere har været genstand for en fælles faglig drøftelse på skolerne og/eller i tværfaglige fora. Det var tydeligt, at drøftelsen i fokusgruppen gav anledning til refleksioner og åbenlyse overraskelser over, at normer og handlemåder var forskellige kollegaer imellem.

Flere af interviewpersonerne gav udtryk for et stort mørketal af vold i hjemmet. Det kunne derfor forventes, at denne bekymring om et udbredt problem havde givet anledning til overvejelser af fælles standarder og retningslinjer for reaktioner. Fraværet af skriftlige/fælles retningslinjer er også kritisk i betragtning af den store udskiftning blandt personale på flere af skolerne. Skriftlige retningslinjer kan være en stor hjælp for uerfarne lærere, pædagoger, sundhedsplejerske m.m.

Skolerne oplyser, at det er almindeligt, at personalet arbejder i team omkring de enkelte klasser. Det vil være korrekt (også selvom det ikke er en defineret procedure), at lærere med mistanke om børn med oplevelser med vold i hjemmet drøfter sagen

med kollegaer i teamet og eventuelt inddrager AKT-læreren. Derudover har læreren mulighed for at bede om en konsultation med PPR og hente rådgivning herfra, ligesom læreren kan drøfte sagen med skolelederen. Støttekorpset omkring den (uerfarne) ansatte på skolerne er således stort. Samtidig erkender mange af interviewpersonerne dog, at travle hverdage ikke muliggør mobilisering af dette støtteværn i alle sager, hvor en lærer oplever bekymring omkring et barn.

Københavns Kommune har udarbejdet retningslinjer for tidlig indsats i forhold til børn med særlige behov, og der er også udarbejdet vejledninger for fokus på udsatte børns signaler (”Når du er bekymret for et barn” og ”Børnelinealen”). Flere af de interviewede kendte ikke retningslinjen eller vejledningerne, mens andre fandt dem for generelle i forhold til specifikke problemstillinger omkring vold i hjemmet. I alle tilfælde har retningslinjen og vejledningerne ikke givet ensartede holdninger og reaktionsmønstre i sager om vold mod børn på skolerne, som deltog i undersøgelsen.

I Københavns Kommune er der socialrådgivere på 29 skoler med mange udsatte børn/familier. De øvrige faggrupper kan drøfte bekymringssager med socialrådgiveren, og socialrådgiveren kan give vurderinger af, om en sag bør underrettes til de sociale myndigheder. På alle de deltagende skoler blev ordningen med udstationering af socialrådgiver vurderet meget positivt, og skoler med mange problemer gav udtryk for, at styrkelse af socialrådgiverfunktionen på skolerne ville være en stor hjælp.

Fritidspædagogerne oplever ikke at være en del af et stort fagligt støttekorps. Når de i SFO eller fritidsklubben støder på børn med problemer, så oplever de at stå meget alene med problemerne. De ønsker i højere grad at blive inddraget i faglige netværk på skolen, have socialrådgiverbistand i klubberne og have direkte adgang til samarbejde med PPR i distriktet (uden om skolerne).

Når personalet på skolerne og i fritidsklubber ikke drøfter problemerne vedr. vold i hjemmet, kan det ifølge eksperter skyldes, at vold er tabu for lærere m.m. Det er svært at se alvorlige og tabubelagte problemer direkte i øjnene, ligesom hensynet til den ”gode” eller problemfrie forældrekontakt vægtes højt. Endelig kan den enkelte lærer eller pædagog mv. have svært ved at overskue de medfølgende problemstillinger og være bange for, hvad en konfrontation over for familien vil kunne medføre.

Fysisk afstraffelse er stadig udbredt i nogle opdragelseskulturer

Interviewpersonerne giver klart udtryk for, at fysisk afstraffelse er mest udbredt i familier med etnisk minoritetsbaggrund. Det er bemærkelsesværdigt, fordi det så sjældent formuleres klart i offentligheden, hvor de etniske forskelle i betydeligt omfang alene tilskrives sociale forklaringer.

Kun en enkelt skole mente ikke at kunne iagttage sammenhæng mellem forældrenes etniske baggrund og udbredelsen af vold mod børn i hjemmet. På denne skole var det holdningen, at det alene er familiernes sociale livsvilkår, som er årsag til eventuel vold i hjemmet. Det er dog værd at bemærke, at denne skole selv havde oplevet, at flere forældre med ikke-dansk baggrund slog deres børn. Forældrene gav udtryk for, at de ikke vidste, at det i Danmark er forbudt at slå sine børn.

Interviewpersonerne fremhæver fire årsager til, at børn med etnisk minoritetsbaggrund oplever mere vold i hjemmet end børn med dansk baggrund:

Sundhedsmæssige forklaringer: En gruppe flygtninge har meget traumatiske oplevelser med i deres rygsæk med krigsoplevelser, død, voldtægt, tortur og flugt. Flere har psykiske lidelser som følge af deres historie, og disse psykiske lidelser kan udløse umotiveret vold mod børn eller ægtefælle i familien.

Sociale forklaringer: En større andel af borgere med etnisk minoritetsbaggrund lever i materiel fattigdom, uden for arbejdsmarkedet og i boligområder, hvor vold er udbredt og accepteret. Det hårde sociale liv kan give anledning til familieproblemer, hvor dårlige livsvilkår (udsigtsløse og fastlåste) kan udløse vold.

Forældrekompetencer: Flygtninge/indvandrere kommer fra hjemlande, hvor brug af fysisk afstraffelse var den accepterede og eneste form for opdragelsesmetode. Forældrene kender oftest ikke til andre opdragelsesmetoder end brug af vold – hvis de ikke må slå deres børn, tager de det som et udtryk for, at samfundet forbyder dem at opdrage deres børn.

Holdninger til vold: Der er blandt grupper af etniske minoriteter en mere udbredt accept af brug af vold i opdragelsen af børn. Dette relaterer sig til ovenstående traditioner og vaner. Der kan i familier, vennekredse eller boligområdet være normer i forhold til at anvende vold, hvis børnene ikke opfører sig ordentligt. Det er således blevet udtalt fra flere skoler, at de ældre brødre også opdrager deres søstre med vold.

Interviewpersonerne er enige i, at der er et stort sammenfald af ovenstående forklaringer. Det kan naturligvis være vanskeligt at vægte den ene årsag frem for den anden – især i udsatte familier med etnisk minoritetsbaggrund. Det er dog interessant, at lærere, pædagoger, sundhedsplejerske m.m. meget betoner årsager som manglende forældrekompetencer og holdninger til vold.

Interviewpersonernes forklaringer på volden har betydning for deres reaktionsmønstre – jf. senere. Hvis interviewpersonerne finder, at årsagen til vold skyldes helbredsmæssige eller sociale årsager, er det almindeligt, at de hurtigt og tidligt underretter volden til de sociale myndigheder. Hvis de vurderer, at volden skyldes manglende forældrekompetencer eller holdninger til vold, så prøver aktørerne på skolerne typisk i første omgang at klare problemerne ved egen indsats. Først hvis dette ikke lykkes, underrettes de sociale myndigheder (socialcentret) om sagen.

Der kan på hovedparten af skolerne iagttages en dobbelt standard i interviewpersonernes holdning til vold, afhængigt af familiernes kulturelle baggrunde. Der er en vis men ikke udtalt forståelse for, at forældre med etnisk minoritetsbaggrund bruger mere vold i opdragelsen. Flere af interviewpersonerne gav endog udtryk for, at fravær af fysisk afstraffelse kunne være fravær af opdragelse i disse familier, hvorfor (underforstået) samfundet/skolen til en vis grad måtte acceptere volden.

Den dobbelte standard giver sig også udtryk ved, at skolernes reaktionstider og handlemåder i mange tilfælde er anderledes for familier med etnisk minoritetsbaggrund end familier med dansk baggrund. Når børn i familier med dansk baggrund

udsættes for vold, så tager de faglige aktører i skolerne det typisk som et udtryk for meget alvorlige problemer i familien. En lussing vil her blive anset for "toppen af isbjerget", og de faglige aktører vil hurtigere underrette socialcentret.

Forhold, som har betydning for skolernes reaktioner på vold

Skolernes reaktioner på vold i hjemmet afhænger af flere forhold – bl.a. skolernes rammevilkår og den konkrete sag.

Forhold omkring skolernes rammevilkår:

Skolens problemer i øvrigt: Der er meget store forskelle på de enkelte skoler i Københavns Kommune, ligesom de deltagende skoler i denne undersøgelse har været meget forskellige. Der er skoler, hvor forældrene og børnene er meget ressourcestærke, mens andre skoler har mange udsatte børn/familier. Det er naturligt, at der sker en normglidning i forhold til, hvad der er acceptabel adfærd. Grænsen for, hvad vold er – eller hvilke sager som prioriteres – rykkes, når skolen har mange problemfyldte og udsatte børn. Volden er på disse skoler mere udbredt – både i hjemmet, på gaden og i skolen – og kun de alvorligste sager prioriteres. Et skub eller en lussing hører til på den laveste del af bekymringsskalaen i forhold til børn med større problemer.

Lærernes/pædagogernes selvforståelse af egen rolle: Der er blandt lærerne forskellige opfattelser af, hvad lærerens rolle er. En gruppe har en undervisningsfaglig identitet, hvor de primært (næsten udelukkende) mener, at de skal undervise børnene. Sociale og familiemæssige problemer skal løses af andre aktører. Andre lærere definerer deres rolle bredere og engagerer sig også i opgaver ud over det undervisningsfaglige. I tilfælde af problemer indgår de i dialog og samarbejde med forældrene og prøver (langt hen ad vejen) at løse problemerne selv. Skoleledelsens syn på lærerrollen har også stor betydning for, hvorledes de forskellige ansatte reagerer i sager om vold – hvor meget de løser eller ikke løser i eget hus.

Skolens oplevelse af andres indsats: Skolernes reaktioner afhænger ligeledes af, om de har en opfattelse af, at de er del af en fælles indsats, hvor andre aktører/myndigheder også bidrager til løsninger (socialcentret, politiet, SSP, boligindsatsen, ungdomsklubben m.m.). Opfattelsen af, at andre aktører svigter og er passive, smitter til skolen og påvirker det tværfaglige samarbejde og skolens reaktionstider og indsatser. Underretninger får karakter af administrativ legitimitet, så skolen kan påvise, at de har "sendt sagen videre", men grundlæggende tror de ikke, at socialcentret tager handling herpå. Omvendt er der skoler, som oplever en musketerånd blandt aktørerne, som dyrker tværfaglige samarbejdsrelationer, og som underretter til socialcentret, fordi de tror/ved, at der handles, og hvor der handles i fællesskab. Også her har ledelsesstilen en stor betydning, når skolens omverdensforståelse formuleres.

Skolernes erfaringer med arbejdet med udsatte børn/familier: Skolerne har arbejdet forskelligt med udvikling af faglighed (kompetencer) og dyrkelse af forskellige tilbud til udsatte børn og deres familier. Nogle skoler synes at være nået langt og har lavet åbne familieskoler/klasser; har eksperimenteret med nærvær/tilstedeværelse af voksne i skolen; har kørt kurser i den svære forældresamtale, dyrket tværfaglige

netværksmøder med socialcentret/PPR m.m. Andre skoler er opgivende og rådvilde og efterlyser hjælp udefra/oppefra til udvikling af faglighed/tilbud.

Ressourcer: Sidst men ikke mindst peger skolerne på knappe ressourcer som en vigtig faktor i forhold til skolernes evne til at spotte og støtte udsatte børn. Skolerne oplever, at ressourcerne er begrænsede (især skoler med mange udsatte børn), og de finder ikke, at der er medarbejdere nok til antallet af udsatte børn. Skolerne ser gerne flere sundhedsplejersker og mere socialrådgiverbistand på skolerne. Derudover vil skolerne gerne have flere midler til at kunne prioritere AKT-støtte, to-lærerordning, ekstra gårdvagter, flere forældresamtaler, kompetenceudvikling m.m.

Det er vurderingen, at ledelsesformen spiller en stor rolle for skolernes indsatser. Det er interessant, at skoler med samme rammevilkår (mange udsatte børn, belastet boligområde, to-sprogede elever m.m.) har meget forskellige tilbud til og erfaringer med indsatsen for børn udsat for vold i hjemmet. Skolerne ser også meget forskelligt på deres rammevilkår. Forskellen på en god/dårlig, aktiv/passiv skoleindsats afhænger således ikke alene af skolernes ressourcer og andre aktørers indsats. Der er et råderum på skolerne, som kan udnyttes, hvis skolerne vil og/eller evner det.

Foruden de generelle rammevilkår afhænger reaktionstider og indsatser naturligvis også af den konkrete sag. Her spiller følgende forhold en betydning:

Sagsspecifikke forhold:

- Viden om sagen: Skolerne reagerer forskelligt, afhængigt af om der er tale om en almen, udokumenteret bekymring, eller om de har fået konkret viden om, at et barn oplever vold i hjemmet. Det har også betydning, om skolens viden er opnået gennem en kammerat til barnet eller ved, at barnet selv har henvendt sig til f.eks. læreren. Størst/hurtigst indsats udløser en direkte kontakt til læreren fra barnet selv, mens bekymringer giver færre reaktioner.

- Hvem er ofre for volden i hjemmet? Skolernes reaktioner afhænger også af, om barnet er offer for vold, eller barnet er vidne til vold i hjemmet. Der er en klar overvægt af interviewpersoner, som vil reagere hurtigst/mest indgribende, hvis det er barnet, som udsættes for vold af forældrene. Derimod giver vold mod f.eks. moderen (begået af faderen) mindre bekymring og reaktion, ligesom også søskendevold generelt betragtes som mindre alvorlig og indsatskrævende.

- Voldens årsag: Al vold er alvorlig, men der er blandt interviewpersonerne også en forståelse for, at volden kan være udløst af en særlig, enkeltstående begivenhed/årsag i familien. Det kan være en midlertidig krise i familien og/eller "*at en teenager har drevet forældrene til vanvid*". Derimod betragtes umotiveret vold som mere alvorlig – dvs. den vold, som barnet ikke selv finder forklaringer på, og/eller som barnet ikke selv finder rimelig.

- Voldens hårdhed: Voldens hårdhed har betydning for reaktionstider og indsatser. Det er interessant, at interviewpersonerne primært vurderer hårdheden ud fra synlige skadevirkninger på barnets krop (blå mærker), mens barnets adfærd i mindre grad anvendes som målestok for hårdhed. Der er stor enighed blandt interviewpersonerne om, at fysiske skadevirkninger/mærker er meget alvorlige og straks vil give anledning til underretning til politi og socialcenter.

- Hyppighed: Voldens hyppighed tillægges stor betydning for skolens indsatser. Hvis det er en enkeltstående lussing (uden skadevirkninger), så vil langt de fleste interviewpersoner undlade at sætte ind med det tunge skyts. Hvis volden gentages, vil de fleste aktører betragte det som alvorligt og handle herpå.

- Barnets reaktioner: Hvis volden påvirker barnets adfærd og trivsel, vil alle interviewpersoner handle hurtigt og indgribende. Hvis barnet har en anderledes adfærd, virker trist, indesluttet, aggressiv el.lign., så påvirker det interviewpersonernes vurdering af sagens alvorsgrad og deres reaktioner.

- Forældrenes evne til at løse problemerne: Hvis der er tale om forældre, som selv tager hånd om problemerne, og som har ressourcer/evner til at løse problemerne, vil interviewpersonerne blande sig mindst muligt. Tilsvarende har det betydning, om forældrene er samarbejdsvillige eller lukker af over for skolen. Reaktioner påvirkes meget af hensynet til forældrekontakten. Hvis der er tale om et godt skole-hjem-samarbejde, vil interviewpersonerne afstemme indsatser, således at den gode kontakt til forældrene bibeholdes så langt som muligt.

- Lærernes/pædagogernes egne handlemuligheder: Interviewpersonernes reaktioner afhænger selvsagt af de redskaber og metoder, som aktørerne har til rådighed. Ingen eller utilstrækkelige redskaber/metoder kan betyde, at læreren el.lign. vælger passivitet i de tidlige og mindre bekymrende sager, herunder ikke tager handling på udokumenterede bekymringssager. Hvis der er tid til forældresamtaler, og læreren føler sig rustet til vanskelige samtaler, så vil læreren typisk også tage hånd om udokumenteret bekymring.

Alvorsskalaen kan variere fra den ene aktør til den anden. Hvor f.eks. en lærer ser mange nuancer og hensyn i en sag, så lægger andre mindre individuelle hensyn ind i deres handlingsmotiver og indsatsstyrker. Tilsvarende er der store forskelle mellem lærere, pædagoger m.m. på samme skole i forhold til, hvad de betragter som mere eller mindre bekymrende og alvorligt, på hvilket alvorsniveau de vil sætte ind og med hvilken styrke. Nogle synes, en lussing er "*klart over grænsen"*, mens andre godt "*kan acceptere en lussing eller endefuld under visse omstændigheder*".

Skolernes reaktioner på vold i hjemmet

Interviewpersonerne har forskellige handlemuligheder, hvis de får mistanke eller viden om, at et barn har oplevet vold hjemme.

Handlemulighederne er:

Observation: Lærerne, pædagogerne og sundhedsplejersken observerer børnene og er opmærksomme på signaler om dårlig trivsel. I gymnastiktimer og ved sundhedstjek hos sundhedsplejersken er der opmærksomhed på synlige tegn på vold.

På enkelte skoler drøftes vold med børnene kollektivt eller individuelt ved elevsamtalen. Ved elevsamtalen kan vold indgå som et tema vedrørende barnets generelle trivsel. Ved de kollektive drøftelser i klassen observerer læren, hvordan eleverne taler om vold og deres reaktioner på oplysninger om, at vold ikke er tilladt m.m.

Samtale med barnet: Hvis en aktør på skolen får mistanke eller viden om, at et barn har oplevet vold i hjemmet, er det almindeligste, at læreren el.lign. tager en samtale med barnet. Ved forskellige spørgeteknikker søges følgende spørgsmål afdækket: Hvem har været udsat for vold? Hvad var anledningen til volden? Voldens hårdhed og hyppighed? Hvad er de fysiske og psykiske skadevirkninger? Hvordan er barnets oplevelse af situationen? Forældrenes reaktion?

Hovedparten af interviewpersonerne ville tage samtalen med barnet øjeblikkelig ved opnået viden om vold, og hovedparten ville tage samtalen alene. Enkelte fandt samtalen så vanskelig og/eller alvorlig, at de gerne ville have en bisidder i form af en AKT-lærer, sundhedsplejersken, skolelederen eller socialrådgiveren.

Samtale med forældrene: Afhængig af voldens alvorsgrader og skadevirkningerne på barnet, vil aktørerne tage en samtale med forældrene. Det er ikke i alle tilfælde, at læreren vil tage en samtale med forældrene, og her vil hensynet til barnets ønsker og hensynet til forældrekontakten spille ind. Flere af interviewpersonerne ville være tilbageholdende med at "*fare frem med bål og brand, hvis der er tale om mistanke og/eller ved konkret vidden om en mindre lussing*", fordi de frygtede, at det ville blive opfattet forkert af forældrene og ødelægge samarbejdet. Andre (og de fleste) ville direkte eller indirekte spørge ind til episoden, familiesituationen m.m.

Kontaktformerne til forældrene er meget forskellige og ikke kun bestemt af sagens alvor, men også af holdninger og praksis på de enkelte skoler. Flere af interviewpersonerne ville kontakte forældrene med en telefonopringning, mens andre ville sende mere tydelige signaler ved at indkalde forældrene til en samtale på skolelederens kontor. De fleste vil gennemføre den første samtale alene, mens andre (og alle ved efterfølgende episoder) vil have skolelederen med ved samtalen.

Andre støttetilbud til forældre og børn: Skolerne har udviklet egne tilbud til forældre, som ikke har ressourcer eller kompetencer til at håndtere børneopdragelsen. Det kan være familieskoler eller individuelle samtaler med læren, AKT-læreren eller PPR. Disse tilbud vil også være relevante for forældre, som slår deres børn.

Familieskoler/åben skole er et tilbud, hvor forældre og børn kan være sammen på skolen om fælles aktiviteter, samtidig med at forældrene får anvisninger fra psykolog, lærere el.lign. på, hvordan de skal håndtere konflikter og opdrage børnene uden brug af vold. Åben skole er et tilbud på en enkelt skole, hvor forældre og børn kan komme til fællesspisning og samtidig tale med psykolog, socialrådgiver, (AKT-) lærer el.lign. om forskellige problemer. Både familieskoler og "åben skole"-konceptet er brugt af få skoler, og hovedparten af skolerne har ikke sådanne tilbud.

Enkelte skoler tilbyder forældre samtaler med en fagperson fra skolen og/eller PPR. Gennem en række individuelle samtaler vil familiens problemer blive afdækket, og læreren el.lign. rådgiver forældrene omkring forskellige løsningsmodeller. Hovedparten af skolerne fandt dog ikke, at familierådgivning lå inden for deres ressourceramme og deres opgaveramme, og ville alene give få samtaler uden karakter af familierådgivning, men primært med fokus på afdækning af familiens problemer.

Tværfaglige drøftelser: Den enkelte lærer har mulighed for at drøfte en sag med andre lærere eller faggrupper på og uden for skolen. Det mest almindelige er, at læreren drøfter sagen med kollegaer i det team, der er omkring klassen. Sagen kan desuden drøftes med AKT, PPR, socialrådgiveren el.lign. på tværsmøder på skolen. I alvorlige sager (typisk når sagen er underrettet til socialcentret) kan der afholdes netværksmøder, hvor viden og forslag til indsatser drøftes mellem fagaktører og forældrene.

Serviceloven muliggør, at lærere eller andre kan drøfte en sag med f.eks. de sociale myndigheder, uden at det endnu er en socialsag (§ 49-møder). Sagerne er anonymiseret, og læreren kan få faglige råd og anvisninger til videre indsatser. Det er vurderingen, at sådanne møder kun sjældent afholdes. Årsagen er dels, at skoler med socialrådgivere udstationeret føler behovet dækket, mens andre finder procedurerne omkring § 49-møderne besværlige og bureaukratiske.

Lærere eller tilsvarende på skolerne har også mulighed for at trække på PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning). PPR kan både støtte og rådgive fagpersonen på skolen og være med i samtaler med barnet og forældrene.

Underretninger til socialcentret: I alvorlige sager, og/eller når skolerne ikke finder egne indsatsmuligheder dækkende, kan skolerne underrette socialcentret ved mistanke/viden om vold. Dette sker bl.a. ved manglende forældresamarbejde og skoleskift. Der er fra skole til skole meget forskellige standarder for, hvornår en sag vurderes som "alvorlig" nok til underretning, ligesom skolerne har meget forskellige erfaringer med samarbejdet med socialcentrene (jf. efterfølgende afsnit).

Skolernes reaktionstider og indsatser afhænger således af flere forskellige forhold. I tabellen på næste side sammenfattes nogle typiske reaktionstider og mønstre for forskellige typer af voldssager i hjemmet og med forskellige alvorsgrader:

Episode	Skolernes typiske reaktionsmønstre
Mistanke om vold i hjemmet	Observation af barnet. Hvis barnet ikke udviser tegn på dårlig trivsel, gøres der typisk ingenting. I enkelte tilfælde iværksættes samtale med barnet og/eller forældrene.
Enkeltstående tilfælde af vold (f.eks. en lussing) mod et barn, men ingen tegn på dårlig trivsel hos barnet	Samtale med barnet. Ca. halvdelen af interviewpersonerne vil tage en samtale med forældrene.
Viden om, at f.eks. moderen har været slået af faderen	Observation og (måske) samtale med barnet. I enkelte (få) tilfælde vil der blive taget en samtale med forældrene.
Søskendevold	Observation. I enkelte (få) tilfælde vil der blive taget en samtale med forældrene.
Gentagen vold mod barnet (lussing men ingen oplevet fysisk og psykisk skadevirkning)	Samtaler med forældrene – evt. med skolelederen som bisidder. Observation af barnet. Halvdelen af interviewpersonerne ville underrette socialcentret.
Skoleskift	1/4 af skolerne ville underrette socialcentret, hvis skolen har mistanke om vold i hjemmet, og forældrene flytter barnet til en anden skole
Hård vold med mærker	Omgående underretning til socialcentret, og mobilisering af AKT og PPR – evt. inddragelse af politi

Opdragelsesvold

Der er blandt interviewpersonerne forskellige holdninger til opdragelsesvold. Disse holdninger har betydning for reaktionstider og -mønstre. En del mistanker om vold er rettet mod familier med etnisk minoritetsbaggrund, hvor det formodes, at forældrene bruger fysisk afstraffelse i opdragelsen. Interviewpersonerne giver i stort omfang udtryk for, at opdragelsesvold fylder meget i etniske minoritetsfamilier, ligesom også nærværende undersøgelse dokumenterer.

Det er vurderingen, at en stor del af interviewpersonerne undlader at reagere på mistanker om opdragelsesvold i familier med etnisk minoritetsbaggrund. Årsagerne dertil er flere. For det første er det vanskeligt at bevise en mistanke, fordi familierne oftest er meget bevidste om samfundets og skolens syn på vold mod børn. Børnene pålægges tavshed, og det er kun indirekte, at lærere m.m. får viden herom.

For det andet er der blandt flere af interviewpersonerne en implicit forståelse for, at forældre med anden opdragelseskultur og utilstrækkelige forældrekompetencer bruger fysisk afstraffelse af børnene. Flere interviewpersoner argumenterer med, at fysisk afstraffelse er bredt accepteret i en række hjem, familier og miljøer (f.eks. i boligområder). Fravær af fysisk afstraffelse kan betyde fravær af opdragelse og tolkes

i disse miljøer som udtryk for manglende kærlighed og ligegyldighed over for barnet – også af barnet selv. Det vurderes derfor af flere af interviewpersonerne, at opdragelsesvolden oftest ikke skader barnet.

Grænsen for interviewpersonernes passivitet i forhold til mistanke om opdragelsesvold nås, hvis børnene lider påviselig skade – enten fysisk eller psykisk. Alle interviewpersoner vil reagere, hvis mistanken bliver dokumenteret, fordi de så føler en pligt til handle på konkret viden.

Manglende skriftlighed

Skoler anvender meget lidt skriftlighed i sager om vold mod børn i hjemmet. Iagttagelser, viden og indsatser bliver kun meget sjældent skrevet ned og opbevaret, hvorved risikoen er stor for, at viden forsvinder, hvis lærere skifter team eller skole. Samtaler med eleverne og/eller forældrene beskrives ikke, ligesom heller ikke observationer og indsatser dokumenteres. Det er først, når sagen indberettes til socialcentret, at sagsforløbet beskrives og dokumenteres.

Skoleskift – starte på en frisk

Interviewpersonerne oplever, at forældre tit bruger skoleskift, når skolen spørger ind til sager om vold i hjemmet eller andre forhold i familien. Forældrene flytter barnet til en anden skole (kommunal skole eller privat skole) og håber så, at forældre-skole-samarbejdet kan starte på et ubeskrevet og uforstyrret grundlag.

Skoleskift kan være en måde at genskabe et nyt skole-hjem-samarbejde, hvis dette har lidt overlast på grund af skolens underretning til de sociale myndigheder. Hvis der imidlertid ikke foreligger en underretning, kan skoleskift betyde, at forældre i lang tid kan unddrage sig opmærksomhed, fordi kommuneskift/skoleskift ofte betyder, at den tidlige (og ikke skriftlige) mistanke/bekymring ikke flytter med barnet.

Privatskolerne indgår ikke i nærværende undersøgelse. Interviewpersonerne fortæller, at samarbejdet med privatskolerne er særlig vanskeligt, fordi disse ikke indgår i de tværfaglige fora i distriktet, ligesom også PPR har en mindre kontakt til privatskolerne. Skoleskift fra en kommunalskole til en privatskole kan betyde, at udsatte familier unddrager sig opmærksomhed og indsats.

Volden i hjemmet påvirker også volden i skolen

Interviewpersonerne vurderer, at et voldeligt hjemmemiljø også har betydning for omfanget af vold i skolen. F.eks. oplever flere skoler, at brødre med etnisk minoritetsbaggrund bliver sat til at overvåge og opdrage deres søstre i skolen. Hvis pigerne bryder familiens sociale/religiøse normer, er det ikke ualmindeligt, at brødrene slår søstrene i skolen.

Tilsvarende er der også eksempler på, at konflikter mellem familier i boligområder videreføres i skolen. To skoler har oplevet vold og slagsmål i skolen, som skyldtes hjemlige konflikter mellem familier. I et af tilfældene havde forældrene aktivt opfordret børnene til at slås i skolen.

Hovedparten af interviewpersonerne mener – ligesom undersøgelsens eksperter – at børn udsat for fysisk afstraffelse også selv anvender vold som konfliktløsningsmetode. Nogle børn slår, fordi de selv bliver slået, og det er den konfliktløsningsform, de kender. Lærere og pædagoger tager derfor ofte voldelig adfærd som et signal om, at barnet hjemme lever i et voldeligt hjemmemiljø.

Fritidsklubber/ungdomsklubber

Fritidsklubber (SFO) og ungdomsklubber møder børnene under andre rammer, ligesom fritidspædagogerne har andre kompetencer og faglige traditioner i forhold til at afdække og arbejde med børns oplevelser af vold i hjemmet. Flere af klubaktiviteterne befinder sig i børnenes nærmiljø og i mere private former. Dette giver (ifølge pædagogerne) klubberne en større viden end skolerne om børnenes hjemmemiljø.

De interviewede fritidspædagoger giver udtryk for, at vold i hjemmet er udbredt, men at det især er opdragelsesvolden i etniske minoritetsfamilier, som fylder meget. Pædagogernes vurderinger er dog i høj grad påvirket af, at de besøgte klubber alle var beliggende i boligområder med mange socialt udsatte familier, herunder familier med en baggrund fra et ikke-vestligt land.

Det er vurderingen, at de interviewede fritidspædagoger er forsigtige med deres valg af indsatser i tilfælde af mistanke/viden om vold i hjemmet. Børnenes adgang til klubben er afhængig af en god relation til forældrene. Hvis forældrene oplever, at pædagogerne udviser for stor interesse og/eller påvirker børnene i deres syn på fysisk afstraffelse, er der stor risiko for, at børnene nægtes adgang til klubben.

Pædagogerne prøver med "de små skridt" at opbygge relation og tillid til børn og forældre. Når kontakten og fortroligheden er skabt, forsøger de at påvirke forældre og større søskende til ikke at bruge vold, ligesom de gennem samtaler giver dem forskellige andre løsningsmodeller end vold i børneopdragelsen.

Pædagogerne kritiserer generelt, at de ikke er en aktiv del af det tværfaglige samarbejde mellem aktørerne omkring de udsatte familier. De føler sig tit oversete og indkaldes ikke systematisk til tværsmøder på skolen. De efterlyser en tilsvarende ordning med socialrådgivere udstationeret som på skolerne, og de finder det uheldigt, at deres samarbejde med PPR skal gå via skolerne. Pædagogerne vil gerne kunne trække på PPR (f.eks. konsultationer) som ansatte på skolerne.

Underretning og samarbejde med de sociale myndigheder

Børne- og Ungdomsudvalget har udelukkende ønsket en afdækning af indsatser i (primært) skolerne i forhold til børn, som oplever vold i hjemmet. En stor del af indsatsen ligger inden for Socialforvaltningens område i regi af socialcentrene, som skal iværksætte undersøgelser og socialfaglige indsatser for familier og børn udsat for vold. Denne indsats har kun indirekte været inddraget i denne undersøgelse, og vurderinger baseres alene på interview med fagfolk i skolerne.

Vi har tidligere givet en karakteristik af den indsats, skolerne selv iværksætter for at afdække vold og hjælpe børn udsat for vold. Det er vigtigt at pointere, at socialcentret

har (mere) indgribende muligheder for at iværksætte § 50-undersøgelser af hele familiesituationen (herunder søskende) og tilbyde mange former for hjælp samt i meget alvorlige tilfælde at finde alternative bosteder for børnene væk fra familien. Hele denne indsats er ikke afdækket med denne undersøgelse.

Interviewpersonerne er generelt kritiske i forhold til deres vurdering af samarbejdet med socialcentrene. Kritikken omfatter følgende forhold:

- Det er interviewpersonernes/skolernes oplevelse, at socialcentrene ikke har ressourcer nok til at deltage i det tværfaglige samarbejde. Der afholdes kun (og langtfra i alle sager) netværksmøder i meget alvorlige sager, og det tværfaglige forebyggende samarbejde er stort set fraværende. Interviewpersonerne oplever, at sagsbehandlerne i socialcentrene ikke har tid til at deltage i møder, medmindre der er tale om en sag, som allerede ligger øverst i sagsbehandlerens bunke.

  Skolerne kritiserer også, at fraværet af samarbejde betyder, at der ikke udvikles fælles forståelser af parternes roller og indsatsmuligheder. Skolerne er ikke klar over, hvornår socialcentret f.eks. skal inddrages i sager om vold i hjemmet: Er bekymring tilstrækkelig? Skal volden være hård og udbredt?

- Skolerne er frustrerede over, at de sjældent får tilbagemeldinger fra socialcentret om underretningssagerne. Skolerne er bevidste om tavshedspligten og ved, at udveksling af oplysninger fordrer forældrenes samtykke. Skolerne finder, at socialcentrene er for regelstyret af tavshedspligten og ikke gør tilstrækkeligt for at sikre, at forældrene giver samtykke til udveksling af oplysninger.

- Interviewpersonerne har en oplevelse af, at socialcentret ofte ikke gør noget i sager, hvor der alene er tale om bekymring om vold, hvor børnene ikke har synlige skadevirkninger af volden. Det er ofte kun i meget alvorlige sager, at socialcentret handler akut, og typisk først efter gentagne underretninger fra skolerne.

Skoler med udstationerede socialrådgivere fremhæver, at ordningen har haft en meget positiv betydning for samarbejdet mellem skole og socialcentret. Socialrådgiveren har også betydet, at det tværfaglige samarbejde internt på skolen er blevet styrket, og at skolernes underretning er blevet professionaliseret.

Skolerne fremhæver dog generelt, at samarbejdet med socialcentrene er blevet bedre de senere år. Det skyldes primært ordningen med socialrådgivere på skolerne.

Skolernes kritik af socialcentrene er dog i nogen grad rettet mod lovgivningsmæssige forhold, som socialcentrene ikke kan ændre. Undersøgelser tager tid, fordi dokumentation og indsatser naturligvis skal afstemmes efter behov og efter lovkrav. Socialcentrene må ikke udlevere oplysninger til skolerne, ligesom skolerne ikke kan vide, om der ikke er iværksat forskellige støttetilbud. Alt sammen er krav og standarder defineret i lov og i hensyn til borgernes retssikkerhed.

Del 3: Ekspertvurderinger og anbefalinger

Indledning

En lang række eksperter har været inddraget i undersøgelsen – både for at styrke undersøgelsens metodiske grundlag og for at kvalificere anbefalinger til en styrket indsats i Københavns Kommune for børn udsat for vold i hjemmet.

Eksperterne omfatter:

- Børns Vilkår
- Børnerådet
- Dannerhuset
- Ungerådgivningen i Københavns Kommune
- Servicestyrelsen
- Danmarks Lærerforening
- LOKK (Landsorganisation af kvindekrisecentre)
- Videnscentret for sociale indsatser ved seksuelle overgreb mod børn (SISO)
- Psykologer og forskere ved universiteter m.m.
- Medarbejdere i Børne- og Ungdomsforvaltningen
- Medarbejdere i Socialforvaltningen
- Integrationsfaglige eksperter

Derudover har LG Insight inddraget relevant forsknings- og konsulentlitteratur på området, og diverse retningslinjer og metodeanvisninger på god praksis i forhold til indsatser for børn udsat for vold i hjemmet.

Det er naturligvis ikke muligt her at gengive al den viden, ovenstående eksperter repræsenterer på området. I dette afsnit præsenteres nogle generelle ekspert-vurderinger inden for enkelte temaer. Afsnittet afrundes med anbefalinger til indsatser i Københavns Kommune. Disse anbefalinger er sammenvejet af anbefalinger fra både ansatte i Københavns Kommune (skoleledere, lærere, pædagoger, sundheds-plejerske m.m. på skolerne) og eksperternes anbefalinger. Det er dog alene LG Insight, der har prioriteret og formuleret de enkelte anbefalinger.

Former for vold og voldens skadevirkninger

I forhold til fysisk vold skelner eksperterne mellem henholdsvis aktiv og passiv vold. Aktiv vold er, når børn udsættes for fysisk vold, tilfældigt eller som korporlig afstraffelse. Passiv vold er, når børn er vidne til vold i familien, såsom hustruvold.

Derudover taler eksperterne også om psykisk vold, seksuel og materiel vold. Særligt de to førstnævnte voldstyper er meget omfangsrige – både i omfang og i skadevirkninger for barnet. Ingen af de nævnte voldstyper indgår i denne undersøgelse.

I Danmark er det forbudt forældre at slå deres børn. Af gode grunde, mener eksperterne samstemmende. Vold kan have store skadevirkninger på barnet:

1. Fysisk afstraffelse skaber angst og usikkerhed hos barnet
2. Fysisk afstraffelse hæmmer indlæring
3. Fysisk afstraffelse lærer børnene at blive aggressive
4. Fysisk afstraffelse lærer børnene, at konflikter skal løses med vold
5. Fysisk vold er også psykisk vold, idet barnet følger sig ydmyget

Al vold er til skade for barnet, men skadevirkningerne afhænger naturligvis af en række forhold såsom voldsomheden, hyppighed, kontekst mv.

Eksperterne siger også, at både aktiv og passiv vold skader barnet. Det ville således være forkert ikke at betragte f.eks. vold mod moderen i familien som belastende for barnets trivsel. Interviewundersøgelsen viste, at der er nogle lærere, pædagoger m.m. ikke betragter f.eks. en lussing som vold. De definerer vold som meget grove handlinger og sidestiller det med børnemishandling. Eksperterne fremhæver, at denne opfattelse og definition af vold er forkert. Den sproglige sondring og udvanding giver aktøren en accept til ikke at handle (tilstrækkeligt) på volden.

Vold, som opleves som "normal" og ikke tabuiseres, kan give færre psykiske følger. I samfund eller kulturer, hvor f.eks. opdragelsesvold er almindeligt, vil barnet forventeligt ikke på samme måde føle sig svigtet eller ydmyget og ikke se volden som udtryk for manglende kærlighed fra forældrene. Dette vurderes også at have været tilfældet i Danmark for flere årtier siden, da opdragelsesvold var legitimt og alment accepteret. Derfor kan man i Danmark fortsat (og også i forbindelse med denne undersøgelse) høre udsagn som "*ingen har taget skade af en endefuld*", fra personer fra den generation, som voksede op, mens opdragelsesvolden var udbredt.

Voldens skadevirkninger skal således altid anskues i en kontekst, men eksperterne betoner, at al fysisk vold er til skade for barnet. Forskning dokumenterer, at børn, som opdrages med vold, ofte også vil have en øget tilbøjelighed til selv at bruge vold. Børnene lærer at acceptere volden og vil derfor finde det naturligt selv at bruge volden til at løse konflikter med kammerater eller andre børn. Der er derfor en tæt sammenhæng mellem vold i hjemmet, på gaden og i skolen.

Voldens omfang

Undersøgelsen "Unges trivsel År 2008 – En undersøgelse med fokus på seksuelle overgreb og vold i barndom og tidlig ungdom" er lavet af Statens Institut for Folkesundhed (udkom 2009). Undersøgelsen omfatter 3.976 elever fra 9. klasse, hvoraf 8 skoler fra Københavns Kommune har deltaget.

De overordnede konklusioner fra undersøgelsen er:

- Ca. 2,5 pct. af forældrene benytter mild fysisk vold, f.eks. slag med flad hånd
- Ca. 1,5 pct. af forældrene benytter grov fysisk vold, f.eks. slag med genstand
- Unges herkomst har ingen indflydelse på oplevet vold

"Unges trivsel År 2008" adskiller sig metodisk og resultatmæssigt på flere områder fra denne undersøgelse. Metodisk dækker "Unges trivsel År 2008" hele landet, men kun en mindre aldersgruppe (udelukkende 9. klasse). Undersøgelsen har ikke alene fokus på vold i hjemmet, men afdækker mange aspekter af unges trivsel. Endelig er der kun (i forhold til denne undersøgelse) et mindre antal børn med etnisk minoritetsbaggrund: 11 pct. af deltagerne var af ikke-vestlig herkomst (32 pct. i nærværende).

Resultaterne fra undersøgelsen fra Statens Institut for Folkesundhed viser et betydeligt mindre omfang af vold mod børn end nærværende undersøgelse afdækker. Ligeledes konkluderer deres undersøgelse, at unges herkomst ikke har indflydelse på forældrenes benyttelse af vold. Nærværende undersøgelse viser, at vold er mest udbredt i familier med etnisk minoritetsbaggrund, men at etnicitet og social udsathed i meget høj grad er sammenfaldende i Københavns Kommune.

En landsdækkende undersøgelse om opdragelse, der er foretaget af Rambøll Management for Jyllandsposten (2008), viser, at 8 pct. af forældrene finder det i orden at give børn under 15 år en endefuld. Accepten af fysisk afstraffelse er afhængig af forældrenes uddannelsesniveau, indkomst og geografi, men også etniske forskelle har en betydning. Således viste undersøgelsen, at 20 pct. af forældre, som er kommet til Danmark som flygtninge, fandt fysisk afstraffelse acceptabelt.

Der er samlet kun få undersøgelser i Danmark, som belyser omfanget og karakteren af børns oplevelser af vold i hjemmet. Undersøgelserne har meget forskellige fokus og metoder og er derfor svære at sammenligne. Der har været særligt fokus på seksuelle overgreb, og eksperterne efterlyser derfor mere viden om vold i hjemmet, herunder mere viden om omfanget af psykisk vold og skadevirkningerne heraf. Det er eksperternes vurdering, at der er et stort mørketal for vold, som ikke er blevet analyseret, eller som ikke er kommet frem i de få undersøgelser, der findes om vold i hjemmet.

Eksperter mener heller ikke, at underretningssager om vold mod børn er et udtryk for det faktiske omfang af vold. Dels er der mange skoler m.m., som håndterer sager om vold i eget system og dels er der en frygt for, at skolerne ikke gør nok. Undersøgelser fra krisecentrene (Børnestatistikken 2008) viser da også, at 48 pct. af børnene fra centrene forinden opholdet havde talt med lærere og pædagoger om volden i hjemmet. Mere end hver tredje af de børn, som betroede sig, oplevede imidlertid ikke at betroelsen medførte handling. Hver fjerde lærer/pædagog fulgte ikke op på børnenes henvendelse men yderligeres 16 pct. af børnene ikke var klar over om læreren/pædagogen havde handlet på deres beretning.

Eksperterne i interviewundersøgelsen frygter også, at lærere, pædagoger m.m. har en risiko for at bagatellisere volden ved samtaler med barnet. Børn er uhyre loyale over for deres forældre og vil gå langt og dækker over meget, hvis de frygter, at forældrene vil blive straffet, blive kede af det, og/eller at de (børnene) vil blive fjernet fra familien. Børn vil derfor dække over volden og bagatellisere denne, og lærerne kan nemt overse problemets omfang og alvor, hvis de ikke bruger meget tid på afdækningen og professionelt evner at spørge og tolke signalerne om vold. Hvis aktøren tillige har en berøringsangst over for vold (og/eller et godt forhold til forældrene), kan de let få børnenes støtte til ikke at gøre mere i sagen.

Udøvere af vold og voldens ofre

Der er almindelig enighed om, at volden ofte har en social årsag ligesom også opdragelseskultur spiller en rolle. Familier med dårlige livsvilkår begår mere vold (både hustruvold og vold mod børn), men samtidig er opdragelsesvold mest udbredt i familier med etnisk minoritetsbaggrund.

Det er typisk mænd, som står for volden i familien. Dette fremgår af både nærværende og udenlandske undersøgelser. Det er således fortrinsvist faderen i familien, som slår børnene og/eller moderen.

Krisecentrene oplever en markant overrepræsentation af kvinder/børn med etnisk minoritetsbaggrund. Kvinder med etnisk minoritetsbaggrund på krisecentrene kommer ofte fra hjem med en patriarkalsk kultur, hvor der ofte stadig eksisterer revselsesret, og hvor brugen af fysisk vold mod kvinder og børn derfor forekommer jævnligt.

Undersøgelser og ekspertvurderinger peger på, at det især er de mindre børn (førskolealderen) og teenagere, som udsættes for vold. Aldersfordelingen kan søges forklaret ved, at de mindre børn oplever volden som del af almindelig opdragelse, mens forekomsten af vold øges hos teenagere, hvor forældrene oplever frustrationer i forhold til de unge, som begynder at følge deres egne veje. Tallet kan dog også dække over, at det er disse to aldersgrupper, som er mest åbne omkring volden. De mindste børn, fordi de ikke opfatter emnet som tabu og de ældste børn, fordi de er i stand til at italesætte og opfatte, at volden er forkert.

Drenge og piger oplever lige meget vold. Det viser både "Børns trivsel År 2008", Statens Institut for Folkesundhed og nærværende undersøgelse.

Lovgivning – "Barnets reform"

Lov om forældremyndighed og samvær fastslår, at barnet skal behandles med respekt for sin person og ikke må udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling. Forældres ret til at slå deres børn blev ophævet i 1997.

Myndighedernes forpligtigelser og handlemåder er fastlagt i flere forskellige lovgivninger (bl.a. Lov om Social Service, Forvaltningsloven m.m.). Det fastslås, at offentlige myndigheder har en særlig forpligtigelse til at være opmærksom på barnets trivsel og at underrette de sociale myndigheder, hvis barnet udviser tegn på dårlig trivsel. Det har (hidtil) ikke været klart, hvornår f.eks. vold mod børn har en alvorsgrad, som pålægger skole el.lign. underretningspligt. Først når skolen har prøvet alle indsatsmuligheder i eget system, og/eller skolen vurderer ikke ved egen indsats at kunne modvirke volden, skal socialcentret underrettes (jf. underretningsbekendtgørelsen).

Pligten til at anmelde vold til politiet – uafhængig af pligt til underretning til de sociale myndigheder – er altid gældende. Sager om forældres vold mod børn kan således godt køres som en domstolssag, uden at skolen el.lign. involverer de sociale myndigheder (om end det formentlig kun er i teorien, det forekommer).

Tavshedspligten har betydet, at der (hidtil) har været begrænsede muligheder for at udveksle informationer om bekymring for et barn mellem forskellige aktører/-myndigheder – f.eks. skoler imellem og fra socialcentret til skolerne. Udveksling af informationer har krævet forældrenes samtykke. Skolerne har i denne undersøgelse (som i talrige andre) beklaget, at de ikke får viden tilbage fra socialcentret om socialcentrets undersøgelser og indsatser, ligesom skolerne har beklaget, at de ikke kan udveksle informationer i tilfælde af skoleskift skolerne imellem m.m.

"Barnets reform" varsler nye lovgivningsændringer, som betyder, at der opnås større klarhed om, hvornår skolerne i sager om vold skal underrette de sociale myndigheder. Der gives desuden større muligheder for, at aktører/myndigheder kan udveksle oplysninger uafhængig af forældresamtykker. Reglerne inden for SSP-området (Retsplejelovens § 115) udvides til også at omfatte generelle bekymringssager om børn, hvorved udveksling af informationer bliver mulig.

Forligsaftalen om "Barnets reform" er ikke ved offentliggørelsen af denne rapport konkretiseret i lovtekst. Det vurderes dog, at de varslede præciseringer og lempelser vil fremme det tværfaglige samarbejde mellem aktørerne i sager om vold mod børn. Det er især en forbedring for samarbejdet, at aktørerne allerede i sager om bekymring kan udveksle informationer og drøfte støttetiltag for børnene/familierne.

Anbefalinger til en styrket indsats mod vold over for børn

Interview med eksperter har givet mange anvisninger til en styrket indsats for børn udsat for vold. Det er vurderingen, at der er stor viden om, hvilke indsatser som er nødvendige og effektfulde. Det er ikke muligt at videregive alle gode forslag fra interviewene, men her sammenfattes nogle centrale anbefalinger med værdi for aktører i skolerne, klubber m.m. i Københavns Kommune.

Tidlig indsats i vuggestue/børnehave: Vold i familien er (også) udbredt, mens børnene er små. Vuggestuer og børnehaver skal tidligt spotte familier med vold. Forældrene skal gøres opmærksom på skadevirkningerne af volden i hjemmet, og forældrene skal hjælpes til at bruge andre metoder end vold i opdragelsen. Sundhedsplejerske og pædagoger spiller en vigtig rolle i den tidlige og forebyggende indsats mod vold i hjemmet, og denne indsats bør styrkes i Københavns Kommune.

Undersøgelse har ikke omfattet vold mod børn i førskolealderen og derfor heller ikke den indsats, som sundhedsplejerske, børnehaver m.m. yder. Det anbefales, at deres indsats også afdækkes og tænkes ind i en forstærket strategi mod vold i hjemmet.

Aktørerne skal have samme værdier og holdninger: Det er overladt til den ansatte i skolen, fritidsklubben el.lign. selv at definere, hvornår f.eks. skub eller slag er vold. Det giver store variationer i holdninger til vold blandt de ansatte. Københavns Kommune bør fastlægge entydige normer og standarder i forhold til vold.

Al vold er skadelig for børns trivsel. Også vold i forbindelse med opdragelse, søskende-vold og vold mellem forældrene. Vold bør ikke accepteres – uanset type, alvorsgrad og anledning. Det anbefales, at der centralt udgår meldinger til skoler, institutioner og klubber om en fælles og værdifast holdning til vold i hjemmet.

Behov for ensartede retningslinjer: Det anbefales, at Børne- og Ungdomsforvaltningen og Socialforvaltningen udarbejder generelle retningslinjer for aktørernes håndtering af sager om vold. Retningslinjerne bør omfatte reaktionstider, roller/ansvar mellem aktørerne og anvisninger på relevante indsatser.

Ny lovgivning skærper aktørernes underretningspligt i sager om vold mod børn. Det anbefales, at Københavns Kommune desuden udarbejder retningslinjer og anvisninger på god praksis i håndtering af sager om vold i hjemmet. Det omfatter bl.a. reaktionstider, arbejdsprocedure, krav om skriftlighed m.m., ligesom det omhandler reaktioner i forbindelse med udokumenterede bekymringssager.

Københavnermodellen betyder, at børnenes bopælsadresse ikke følger skolegrænser, hvorved skolerne skal samarbejde med mange socialcentre på samme tid. Det bestyrker behovet for ensartede retningslinjer for samarbejdet mellem skoler og social-centre, så skolerne ikke skal administrere flere forskellige retningslinjer.

Ny lovgivning muliggør ligeledes en større grad af udveksling af informationer mellem f.eks. skoler i forbindelse med skoleskift. Det anbefales, at de fælles retningslinjer også omfatter vidensoverdragelse i forbindelse med skoleskift, hvis skolen er bekymret for det skoleskiftende barn på grund af f.eks. et voldeligt hjemmemiljø.

Støt familierne med relevante tilbud: Forældre, som slår deres børn, eller som tolererer et voldeligt hjemmemiljø, skal imødekommes med støtte og hjælp. I nogle tilfælde fordrer indsatsen en massiv og flerfaglig indsats, mens den i andre tilfælde kan klares med dialog med forældrene og med rustning af forældrekompetencerne.

Der er allerede rundt omkring på skoler i Københavns Kommune udviklet forskellige tilbud som familieskoler, åben skole m.m., hvor forældre får hjælp til at løse konflikter og metoder til børneopdragelse uden brug af fysisk straf. Det anbefales, at disse tilbud evalueres, videreudvikles og spredes til flere skoler i kommunen.

Undersøgelsen har vist, at tilbud i regi af skolerne til støtte af udsatte familier ikke (kun) er et spørgsmål om skolernes kompetencer og ressourcer. Holdninger til, hvad en skole skal tage sig af, spiller også ind. Det anbefales, at Børne- og Ungdomsudvalget og de lokale skolebestyrelser drøfter skolens roller, og hvilke indsatser en skole kan iværksætte for at hjælpe børn/familier med voldelige hjemmemiljøer.

Synliggørelse af børnenes hjælpemuligheder: Kun få børn med oplevelser af vold i hjemmet søger hjælp i skolen. Undersøgelsen viser desværre også, at disse børn ikke søger hjælp andre steder, fordi mange børn ikke tror, at nogen kan hjælpe dem. Der er et stort behov for at udvikle og synliggøre hjælpetilbud til disse børn.

Det er vurderingen, at børnene ikke søger hjælp hos voksne på skolen, fordi de både frygter skolens reaktioner på volden, men også fordi skolen ikke inviterer til dialog med børnene. Sidstnævnte handler både om, at skolen skal tale om vold i hjemmet, anvise hjælpetilbud (Ungerådgivningen, Børns Vilkår el.lign.), og at børn skal have lejlighed til at få en voksens opmærksomhed og ro, når barnet har behov for det.

Det anbefales, at der udarbejdes en handlingsplan for støttetilbud til voldsudsatte børn/-unge i Københavns Kommune. Handlingsplanen bør omhandle tiltag på de enkelte skoler, fritidstilbud og ungdomsklubber m.m., men strategien og tilbuddene kan med fordel udarbejdes/iværksættes i et samarbejde mellem skoler (enten i distriktet eller centralt i forvaltningen) og med Ungerådgivningen, Børns Vilkår el.lign.

Det er indtrykket, at der også på dette område er skoler, som har opbygget tillidsfulde relationer til børnene og udviklet forskellige støttetilbud. Disse erfaringer kan med fordel inddrages i forbindelse med udviklingen af en støtte-handlingsplan.

En fælles plan for hjælp til udsatte familier med etnisk minoritetsbaggrund: Der er flere børn med etnisk minoritetsbaggrund, som vokser op i et voldeligt hjemmemiljø. Denne undersøgelse viser også, at flere af disse børn ikke har voksne at tale med om deres problemer og ikke tror, at nogen kan hjælpe dem med deres problemer.

Der er et særligt behov for at komme i dialog med både forældre og børn med etnisk minoritetsbaggrund. Det vedrører både formidling af viden til forældrene om akutte følger og langtidsfølger af vold mod børn samt tilbud til forældrene om hjælp til oplæring af andre opdragelsesmetoder end vold. Der er også behov for at få kontakt til børnene og give dem viden om, hvor de kan få hjælp til deres problemer.

Det anbefales, at Børne- og Ungdomsudvalget i samarbejde med Socialforvaltningen og Integrationsforvaltningen udarbejder en fælles strategi, der skal fokusere på indsatsen for voldsramte familier med etnisk minoritetsbaggrund.

Kompetencer hos aktørerne: Det er vurderingen, at mange aktører er berøringsangste i forhold til sager om voldsudsatte børn. Det skyldes både, at vold også er et tabuemne for lærere, pædagoger m.m., hvor ubehagelige emner fortrænges. Det skyldes også, at lærerne efterspørger flere kompetencer til at se udsatte børns signaler og at gennemføre den vanskelige samtale med børn og forældre.

AKT-læreren på skolen bistår kollegaer med rådgivning og/eller indgår i sager, hvor børn f.eks. har været udsat for vold. Ikke i alle tilfælde kan AKT-læreren være med i sager om udsatte børn, ligesom det har store fordele, hvis den enkelte lærer selv gennemfører samtalen med barnet og forældrene. Det anbefales, at der gennemføres kurser i samtaleformer/teknik m.m. med børn og forældre.

Samarbejde på tværs af faggrupper og myndigheder: Det tværfaglige samarbejde fungerer ikke i dag tilfredsstillende. Det er kun i få og meget alvorlige sager, at der gennemføres netværksmøder mellem aktører i skoler og de sociale myndigheder. Der er behov for at styrke det tværfaglige samarbejde – både i tidlige og forebyggende indsatser (bekymringssager) og i de alvorlige sager.

En barriere for samarbejdet har hidtil været vanskelighederne ved at udveksle informationer mellem myndigheder. "Barnets reform" giver nu større muligheder for, at socialcentrene kan informere skolerne tilbage vedrørende undersøgelser og indsatser i det socialfaglige system. Herved fjernes en lovgivningsmæssig begrænsning, som har givet anledning til stor frustration og kritik blandt lærere, pædagoger m.m.

Det er vurderingen, at socialrådgiverordningen på skolerne er med til at fremme både det tværgående faglige samarbejde på skolerne og mellem skolerne og social-centrene. Det anbefales, at socialrådgiverordningen videreføres, herunder vurderes udvidet til at dække børnehaver, fritidstilbud m.m.

Fritidsklubber og ungdomsklubber kritiserer, at de ikke tænkes tilstrækkeligt ind i det tværgående faglige samarbejde. Det gælder både tværsmøder på skolerne og net-værksmøder mellem skole og socialcentre m.m. De beklager også, at de ikke har den direkte adgang til PPR, men at kontakten og samarbejdet skal formidles via skolen. Det vurderes, at fritidsklubber og ungdomsklubber kan bidrage med megen viden om det enkelte barn og dets familie, herunder berige samarbejdet med andre faglige tilgange og metoder. Det anbefales, at Børne- og Ungdomsforvaltningen overvejer modeller i forhold til inddragelse af klubber i det tværfaglige samarbejde.

Samarbejdet mellem skoler sker inden for skoledistriktet. Det betyder, at skoler med samme vilkår og udfordringer beliggende i forskellige distrikter ikke lærer af hinandens viden og erfaring og samarbejder om udvikling af løsningsmodeller. Det er vurderingen, at spredning- og forankringsstrategier mellem skoler på tværs af distrikter er meget begrænset. Det anbefales, at der på væsentlige temaområder iværksættes tværgående

skole-samarbejder uafhængig af distriktsstrukturen for skoler med ens vilkår (f.eks. udsatte børn/familier) og fælles problemudfordringer.

Ressourcer: Medarbejdere, opgaver og antallet af børn med særlige problemer og behov er ikke altid afstemt hensigtsmæssigt. Aktørerne fremhæver da også (ofte) ressourcer som en årsag til utilstrækkelige indsatser. Få ressourcer betyder, at den tidlige og den forebyggende indsats nedprioriteres, og at aktørerne ofte udelukkende tager hånd om alvorlige sager, hvor børnene sender tydelige signaler om dårlig trivsel.

Aktørerne efterspørger flere ressourcer i form af: dobbelt lærerordning i indskoling og for udvalgte klasser, sundhedsplejersker, AKT-timer og socialrådgivere. Antal børn i klassen fremhæves også at have betydning for indsatsen.

Undersøgelsen viser imidlertid, at der er skoler med meget ens vilkår, som alligevel griber indsatsen meget forskelligt an. Aktørerne anerkender også, at der på de enkelte skoler er et handlerum i forhold til prioritering af indsatsen. Holdninger, organiserings- og samarbejdsformer, kompetencetiltag, ledelsesstile m.m. er alle tiltag, som kan betyde en forskel på, om skolen er aktiv/passiv, god/dårlig til at håndtere sager, hvor børn lever i et voldeligt hjemmemiljø.

Det anbefales, at Børne- og Ungdomsudvalget iværksætter et dokumentations- og metodeafdækningsarbejde på skoler, som har udviklet kulturer, redskaber og metoder i forhold til at arbejde med udsatte børn/familier og opnået succesfulde resultater hermed. Disse kulturer, metoder og redskaber bør spredes til andre skoler, så de skoler, som efterlyser hjælp og inspiration, ikke skal løfte udviklingsopgaven alene.

Behov for mere viden: Denne undersøgelse giver ikke en fyldestdækkende analyse af indsatsen for voldsudsatte børn i hjemmet, herunder resultaterne af den samlede indsats, som Københavns Kommune tilbyder disse børn/familier. Indsatsen i regi af Socialforvaltningen er ikke undersøgt, ligesom det ikke er undersøgt, hvilke stærke eller svage sider socialcentrene oplever i samarbejdet med skoler m.m.

Undersøgelsen har heller ikke omfattet privatskoler. Der er noget, der tyder på, at de private skoler ikke indgår med samme styrke i det tværfaglige samarbejde. Der er selvfølgelig også brug for at styrke indsatsen for børn/familier på de private skoler. Det er derfor en særlig udfordring at få inddraget disse skoler i samarbejdet. Der er behov for mere viden om problemerne på privatskolerne, og hvilke indsatser disse skoler har udviklet i forhold til opmærksomhed på og indsats for voldsramte børn.

Endelig viser undersøgelsen, at skoleskift benyttes af forældre til at unddrage sig myndighedernes opmærksomhed og indsats. Omfanget af dette problem, og om det faktisk lykkes familierne at flygte fra bevågenhed og tiltag, er ikke undersøgt med denne undersøgelse, og der synes at være behov for mere viden herom.

BILAG A

Definition af vold

Denne undersøgelse tager i sin definition af vold udgangspunkt i Servicestyrelsens definition heraf:

Vold kan defineres som enhver bevidst handling eller trussel rettet mod en anden person, som er egnet til at krænke personens integritet eller skræmmer, smerter eller skader personen.

Definitionen omfatter generelt:

- Psykisk vold – at blive ydmyget, nedgjort, isoleret, truet mv.
- Fysisk vold – at blive slået, sparket, rusket eller udsat for vold med genstand.
- Seksuel vold – at blive tvunget til sex/seksuelle overgreb.
- Materiel vold – at få ødelagt eller frataget personlige ejendele.

Vold har således mange former og alvorsgrader. I denne undersøgelse sættes alene fokus på den fysiske vold – oplevet af børn i hjemmet.

Bilag B

Skoler i undersøgelsen

Der har i undersøgelsen deltaget skoler fra alle Københavns Kommunes skole-distrikter (både med spørgeskemaundersøgelsen og interviewundersøgelsen). Der har været tale om skoler med elevtal i størrelsesspektret 400-800 elever.

De udvalgte skoler har iflg. escs-tal fra 2007 en samlet gennemsnitlig escs-værdi på -0,10. Vægtes escs og indvandrer-/flygtningeandel i forhold til skolernes størrelse og dermed bidrag til undersøgelsen, er det gennemsnitlige escs-tal for undersøgelsens skoler på -0,01. Til sammenligning var det gennemsnitlige escs-indeks for samtlige kommunale skoler i København på -0,06 i 2007. Escs-indeks for undersøgelsen er således en anelse højere end escs-indeks for de kommunale skoler i Københavns Kommune generelt (vurderet ud fra opgørelsen 2007).

Elevandelen for flygtninge/indvandrere på undersøgelsens skoler var ifølge opgørelserne fra 2007 på 38 pct. Vægtes tallet i forhold til skolernes størrelse og dermed bidrag til undersøgelsen, er den gennemsnitlige andel flygtninge/indvandrere på 32 pct. Til sammenligning var den gennemsnitlige andel flygtninge/indvandrere på samtlige kommunale skoler i Københavns Kommune i 2007 på 30 pct.

Bilag C.

Tabel 1. Deltagere i undersøgelsen

	Gennemført	Ufuldstændig	Ikke svaret
I alt	2765	111	183
Drenge	1369	53	-
Piger	1396	58	-

N=3059 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Svarprocent for tilstedeværende elever 90 %

Svarprocent for samlet elevgruppe (3118) = 89 %

Tabel 2. Deltagere fordelt på klassetrin og køn

	Køn	
Klassetrin	Dreng	Pige
5.kl	278	293
6.kl	278	258
7.kl	347	294
8.kl	248	299
9.kl	218	252

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 3. Deltageres søskendeantal opgjort på sprog talt i hjemmet

Hvor mange søskende har du?	Taler flere sprog end dansk med forældre	Taler ikke flere sprog end dansk med forældre
0	6 %	9 %
1	27 %	46 %
2	33 %	27 %
4	17 %	11 %
4 eller flere	18 %	7 %
I alt	100 %	100 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 6. Fars jobstatus opgjort på sprog talt i hjemmet

	Fødested	
Sprog talt med forældre	Børn født i Danmark	Børn ikke født i Danmark
Taler flere sprog end dansk med forældre	1076	238
Taler ikke flere sprog end dansk med forældre	1406	45

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 5. Mors beskæftigelsesstatus opgjort på sprog talt i hjemmet - opgjort i procent af samlet sproggruppe

Mors jobstatus fordelt på sprog talt i hjemmet		
Mors jobstatus	**Taler flere sprog end dansk med forældre**	**Taler ikke flere sprog end dansk med forældre**
Mor har et arbejde	57 %	88 %
Mor har ikke et arbejde	39 %	10 %
Ved ikke	4 %	2 %
I alt	100 %	100 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 6. Fars beskæftigelsesstatus opgjort på sprog talt i hjemmet - opgjort i procent af samlet sproggruppe

Fars jobstatus fordelt på sprog talt i hjemmet		
Fars jobstatus	**Taler flere sprog end dansk med forældre**	**Taler ikke flere sprog end dansk med forældre**
Far har arbejde	72%	87%
Far har ikke arbejde	20%	7%
Ved ikke	7%	5%
I alt	99 %	99 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 7. Beskæftigelsesstatus for fædre, der ikke er i job

	Går i skole	Passer lejlighed/ hus	Syg	Pen-sionist	Andet	Ved ikke	I alt
Hvis din far ikke går på arbejde, hvad laver han så - N=376*	10 %	12 %	22 %	20 %	24 %	12 %	100 %
Hvis din far ikke går på arbejde, hvad laver han så (far født i DK) - N=101	13 %	17 %	12 %	15 %	32 %	12 %	100 %
Hvis din far ikke går på arbejde, hvad laver han så (far ikke født i DK) - N=270	9 %	10 %	26 %	23 %	21 %	12 %	100 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

*= 5 børn har svaret "ved ikke" om far er født i Danmark

Tabel 8. Beskæftigelsesstatus for mødre, der ikke er i job

	Går i skole	Passer lejlighed/hus	Syg	Pensionist	Andet	Ved ikke	Ikke i job i alt
Hvis din mor ikke går på arbejde, hvad laver hun så - N=658	20 %	37 %	17 %	7 %	19 %	0 %	100 %
Hvis din mor ikke går på arbejde, hvad laver hun så (mor født i DK) - N=154	16 %	31 %	16 %	6 %	31 %	0 %	100 %
Hvis din mor ikke går på arbejde, hvad laver hun så (mor ikke født i DK) - N=492	22 %	39 %	17 %	7 %	15 %	0 %	100 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

*12 børn har svaret, at de ikke ved om mor er født i Danmark

Tabel 9. Hvad plejer der at ske, når barnet har lavet noget, det ikke må – opgjort på klassetrin

Når barnet har lavet noget, det ikke må	5.klasse	6.klasse	7.klasse	8.klasse	9.klasse
Mine forældre og jeg snakker om det	70 %	73 %	72 %	71 %	67 %
Der sker ingenting	8 %	7 %	9 %	9 %	9 %
Jeg får skældud	47 %	53 %	56 %	63 %	57 %
Jeg får ikke lov at se tv, bruge computer eller lave noget andet, jeg godt kan lide	9 %	13 %	11 %	20 %	15 %
Jeg bliver sendt på mit værelse eller får stuearrest.	8 %	9 %	10 %	17 %	14 %
Jeg bliver slået	7 %	7 %	10 %	12 %	7 %
Andet	4 %	2 %	5 %	7 %	7 %
Ved ikke	3 %	3 %	1 %	1 %	5 %

N= 2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 10. Børn, der kan få hjælp af en voksen, opgjort på klassetrin, i procent af børn på hvert klassetrin

Hvis du har problemer derhjemme, kan du så få hjælp af en voksen					
Hvilken klasse går du i?	**Altid**	**Nogle gange**	**Aldrig**	**Ved ikke**	I alt
5. klasse	68 %	15 %	8 %	9 %	100 %
6.klasse	66 %	20 %	5 %	10 %	100 %
7.klasse	64 %	18 %	9 %	9 %	100 %
8.klasse	54 %	26 %	11 %	9 %	100 %
9.klasse	58 %	20 %	9 %	14 %	100 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 11. Antal og andel børn, som har oplevet at blive truet med at blive slået

Oplevede trusler i hjemmet	Antal børn og unge	Andel i % af samtlige børn og unge i undersøgelsen
Børn og unge, som har oplevet, at de voksne derhjemme har truet med at slå dem	428	15 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 12. Børn som har oplevet trusler om vold i hjemmet – opgjort på den truende part (i % af alle børn som har oplevet at blive truet med vold)

	Far	Mor	Bror	Søster	Fars kæreste	Mors kæreste	Andre	Ved ikke
Truet af	76 %	54 %	22 %	13 %	4 %	9 %	11 %	16 %

N=428 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 13. Børn som har oplevet trusler om vold i hjemmet – opgjort på køn

Oplevede trusler – opgjort på køn i % af samlede antal piger og drenge	
Piger som har oplevet at bliver truet af voksne i hjemmet N=1396	15 % af alle piger
Drenge som har oplevet at bliver truet af voksne i hjemmet N=1369	16 % af alle drenge

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 14. Børn som har oplevet trusler om vold i hjemmet – opgjort på klassetrin

Børn som har oplevet trusler - opgjort i % for hvert klassetrin
11 % af samtlige børn i 5. klasse
13 % af samtlige børn i 6. klasse
17 % af samtlige børn i 7. klasse
19 % af samtlige børn i 8. klasse
18 % af samtlige børn i 9. klasse

N=2765 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 15. Hvad der sker, når barnet har lavet noget, det ikke må – opgjort i procent på konsekvenser og køn

	Antal børn og unge sat i forhold til undersøgelsens samlede antal børn og unge (pct.)	Antal piger i pct. af samtlige piger i undersøgelsen*	Antal drenge i pct. af samtlige drenge i undersøgelsen
Mine forældre og jeg snakker om det	71 %	69 %	72 %
Der sker ingenting	8 %	6 %	10 %
Jeg får skæld ud	55 %	59 %	50 %
Jeg får ikke lov at se tv, bruge pc eller lave noget andet, som jeg godt kan lide osv.	13 %	12 %	14 %
Jeg bliver sendt på mit værelse eller får stuearrest	12 %	13 %	11 %
Jeg bliver slået	9 %	8 %	9 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen
Svarkategorien "Andet" = 5 pct. (for både piger og drenge)
Svarkategorien "Ved ikke" = 3 pct. (for både piger og drenge)
N=2765 N-piger=1396 N-drenge=1369

Tabel 16. Børn som har oplevet vold – fordelt på voldstyper og køn – opgjort i %

Børn som har oplevet at blive	Drenge	Piger
Rystet/skubbet	13 %	13 %
Slået med flad hånd	12 %	12 %
Slået med knytnæve	3 %	1 %
Slået med en ting, f.eks. et bælte	5 %	5 %
Sparket dig	3 %	2 %
Nevet dig hårdt	6 %	6 %
Gjort noget andet voldsomt – f.eks. trukket i hår	3 %	5 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 17. Børn som er blevet skubbet eller rystet og derudover udsat for anden vold – opgjort i % af samtlige voldsramte

	Har oplevet, at de voksne har skubbet eller rystet barnet
Har samtidig oplevet, at de voksne har slået med flad hånd	66 %
Har samtidig oplevet, at de voksne har slået med knytnæve	80 %
Har samtidig oplevet, at de voksne har slået med genstand	85 %
Har samtidig oplevet, at de voksne har sparket	79 %
Har samtidig oplevet, at de voksne har nevet	76 %
Har samtidig oplevet, at de voksne har gjort noget andet voldsomt	67 %

N=522 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 18. Voldsudøveren hos de voldsramte børn, opgjort i % af alle voldsramte børn

Hvilke voksne derhjemme har skubbet, slået eller sparket dig?	
Far	60 %
Bror	20 %
Mor	35 %
Søster	11 %
Andet familiemedlem	11 %
Fars kæreste/stedmor	2 %
Mors kæreste/stedfar	8 %
Andre	6 %
Ved ikke	12 %

N=522 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 19. Andel voldsramte børn, der har hhv. talt med/ikke talt med nogen om volden.

Har du snakket med nogen om det? (i % af samlet antal udsat for vold)	
Jeg har snakket med nogen om det	31 %
Jeg har ikke snakket med nogen om det	57 %
Ved ikke	10 %

N=522 Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 20. Børn som har været udsat vold både i år og tidligere – fordelt på klassetrin, opgjort i % af samtlige børn på klassetrinene

Børn som har været udsat for vold i år og tidligere – fordelt på klassetrin	
5. klassetrin N=571	9 %
6. klassetrin N=536	10 %
7.klassetrin N=641	13 %
8.klassetrin N=547	14 %
9.klassetrin N=470	10 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 21. Børns oplevelse af at kunne få hjælp, opgjort i % pr. klassetrin

Hvis du har problemer derhjemme, kan du så få hjælp af en voksen					
Klassetrin og køn	**Altid**	**Nogle gange**	**Aldrig**	**Ved ikke**	I alt
5. klasse	68 %	15 %	8 %	9 %	100 %
6.klasse	66 %	20 %	5 %	10 %	100 %
7.klasse	64 %	18 %	9 %	9 %	100 %
8.klasse	54 %	26 %	11 %	9 %	100 %
9.klasse	58 %	20 %	9 %	14 %	100 %
Piger	65 %	18 %	9 %	9 %	100 %
Drenge	60 %	22 %	8 %	11 %	100 %

N=2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 22. Børn som har været udsat for vold og som har talt med andre derom – fordelt på samtalepart

	I % af børn udsat for vold (N=522)*	I % af børn, som har talt med nogen om volden (N=173)**
En eller flere kammerater	14 %	42 %
En eller flere voksne i familien	13 %	39 %
En eller flere voksne i skolen	1 %	3 %
Andre voksne	3 %	10 %
BørneTelefonen eller BørneChatten	1 %	3 %
Andre	3 %	10 %
Ved ikke	7 %	22 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen.

*Tabellen skal ikke summe til 100 procent, da ikke alle børn har talt med nogen.

**Tabellen skal ikke summe til 100 procent, da det har været muligt at sætte flere X.

Tabel 23. Børn som har oplevet andre i hjemmet blive udsat for vold – fordelt på voldsoffer

Hvem blev skubbet, slået, sparket eller rystet derhjemme?	Andel børn, som har oplevet pågældende familiemedlem udsat for vold i hjemmet – i procent af samtlige børn, der har oplevet passiv vold
Far	10 %
Bror	47 %
Mor	50 %
Søster	52 %
Andet familiemedlem	7 %
Fars kæreste/stedmor	3 %
Mors kæreste/stedfar	4 %
Andre	9 %
Ved ikke	28 %

N=481 – Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Det har været muligt at sætte flere X – derfor summer procentandelene ikke til 100 pct.

Tabel 24. Børns anbefalinger til børn, der bliver slået af forældre – opgjort i pct. på handlemuligheder

Hvad synes du, at man skal gøre, hvis man bliver slået af sine forældre eller andre derhjemme?	Andel i procent af alle undersøgelsens børn
Snakke med en kammerat	35 %
Snakke med voksne i familien	38 %
Snakke med voksne i skolen	30 %
Snakke med andre voksne	24 %
Ringe til politiet	14 %
Ringe til BørneTelefonen eller skrive på BørneChatten	29 %
Gå ind på værelset/beskytte sig selv	12 %
Andet	7 %
Ingenting	8 %
Ved ikke	14 %

N= 2765 - Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 25. Børns anbefalinger relateret til oplevet vold

Hvad synes du, at man skal gøre, hvis man bliver slået af sine forældre		
	Tale med lærer	Tale med andre i familien
Har ikke været udsat for vold (N=2243)	34 %	41 %
Har været udsat for vold i år og/eller tidligere (N=522)	12 %	20 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 26. Børns oplevelser af vold relateret til fars herkomst

	Far født i Danmark N=1477	Far ikke født i Danmark N=1214
Barn har oplevet at blive udsat for vold	11%	28%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 27. Børns oplevelser af vold relateret til fars herkomst og jobstatus

	Far født i Danmark uden job N=101	Far ikke født i Danmark uden job N=270
Barn har oplevet at blive udsat for vold	24 %	34 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 28. Børns oplevelser af hjælp relateret til sprog i hjemmet

Hvis du har problemer derhjemme, kan du så få hjælp af en voksen?	Taler flere sprog end dansk med forældre (N=1314)	Taler ikke flere sprog end dansk med forældre (N=1451)
Altid	54 %	69 %
Nogle gange	21 %	19 %
Aldrig	13 %	4 %
Ved ikke	12 %	8 %
I alt	100 %	100 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 29. Børns oplevelser af hjælp relateret til sprog i hjemmet

Hvad plejer der at ske derhjemme, når du har lavet noget du ikke må?	Taler flere sprog end dansk med forældre (N=1314)	Taler ikke flere sprog end dansk med forældre (N=1451)
Mine forældre og jeg snakker om det	65 %	76 %
Skæld ud	50 %	60 %
Jeg bliver slået	17 %	1 %
Der sker ingenting	10 %	7 %
Stuearrest o. lign.	11 %	13 %
Ikke se tv osv.	12 %	14 %
Andet	4 %	5 %
Ved ikke	3 %	2 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 30. Børns oplevelser af passiv vold – relateret til sprog talt i hjemmet

Børn som har oplevet vold mod andre – taler flere sprog end dansk med forældre (N=1314)	24%
Børn som har oplevet vold - taler ikke flere sprog end dansk med forældre (N=1451)	11%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen

Tabel 31. Sprog talt i hjemmet relateret til oplevet vold mod mor

Taler du flere sprog end dansk med dine forældre?	Oplevet mor blive slået (i % af samlet sproggruppe)
Taler flere sprog end dansk med forældre (N=1314)	14%
Taler ikke flere sprog end dansk med forældre (N=1451)	4%

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen